

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**Вплив фінансово-фінансово-бюджетної політики на макроекономічне
середовище**

**Студентки 2 курсу, 1-м групи,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»**

**Солодаєвої
Тетяни Сергіївни**

**Науковий керівник
к.е.н., доцент**

**Макогон
Валентина
Дмитрівна**

**Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д.е.н., професор**

**Чугунов
Ігор Якович**

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ	
1.1. Економічна сутність фінансово-фінансово-бюджетної політики як інструменту економічного зростання	6
1.2. Досвід формування фінансово-фінансово-бюджетної політики в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою	10
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ	
2.1. Інституційна складова системи фінансово-бюджетного регулювання	18
2.2. Аналіз та оцінка дохідної і видаткової частини Державного бюджету України	24
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ФІНАНСОВО-ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ	
3.1. Основні завдання фінансово-бюджетної політики	34
3.2. Основні завдання податкової політики	44
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Актуальність теми. На даний час виникає необхідність зосередження зусиль держави на підвищенні ефективності фінансово-бюджетної політики та її впливу на макроекономічне середовище. Фінансово-бюджетна політика представляє собою діяльність органів державної влади і державного управління з визначення системи організаційних і методологічних заходів щодо мобілізації фінансових ресурсів їх розподілу і використання у відповідності з потребами соціально-економічного розвитку суспільства. Підвищення ефективності фінансово-бюджетної політики в Україні неможливе без суттєвого поліпшення комплексу фінансово-бюджетних відносин, яке повинне сприяти більш раціональному використанню наявних ресурсів.

Серед вагомих наукових досліджень вітчизняних вчених у сфері фінансово-бюджетного регулювання, формування фінансово-бюджетної політики можна назвати праці С. Буковинського, О. Василика, В. Гейця, І. Луніної, І. Лук'яненко, І. Лютого, В. Макогон, В. Федосова, І. Чугунова, С. Юрія. Питання фінансово-бюджетного регулювання висвітлені в роботах зарубіжних вчених: Дж.М.Кейнса, А.Сміта, А.Лаффера, В. Танзі, П.Самуельсона, О.Богочової, А.Ілларіонова, В.Лебедева, М. Ходоровича.

Метою роботи є розкриття сутності, призначення, завдань та напрямів підвищення ефективності фінансово-фінансово-бюджетної політики як інструменту впливу на макроекономічне середовище.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- розкрити економічну сутність фінансово-фінансово-бюджетної політики як інструменту економічного зростання;
- визначити роль фінансово-фінансово-бюджетної політики у забезпеченні макроекономічної стабільності;
- узагальнити досвід формування фінансово-фінансово-бюджетної політики в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою;

- здійснити оцінку інституційної складової системи фінансово-бюджетного регулювання;
- здійснити аналіз та оцінку дохідної і видаткової частини Державного бюджету України;
- обґрунтувати основні завдання бюджетної та податкової політики.

Об'єктом дослідження є фінансово-фінансово-бюджетна політика.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування та реалізації фінансово-фінансово-бюджетної політики як інструменту впливу на макроекономічне середовище.

Методи дослідження. Системний та структурний методи використано при розкритті змісту та призначення фінансово-фінансово-бюджетної політики. За допомогою порівняльного та факторного методів узагальнено зарубіжний досвід проведення фінансово-фінансово-бюджетної політики. На основі наукового абстрагування обґрунтовані напрями підвищення ефективності та результативності фінансово-фінансово-бюджетної політики України.

Інформаційну базу дослідження становили положення нормативно-правових актів щодо фінансово-фінансово-бюджетної політики та її складових, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, зазначено теоретичне та практичне значення роботи.

У першому розділі досліджено теоретико-методологічні засади формування фінансово-фінансово-бюджетної політики, розкрито економічну сутність фінансово-фінансово-бюджетної політики як інструменту економічного зростання, визначено її роль у забезпеченні макроекономічної

стабільності, узагальнено досвід формування фінансово-фінансово-бюджетної політики в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою.

У другому розділі визначено особливості формування фінансово-фінансово-бюджетної політики в Україні, розкрита інституційна складова системи фінансово-бюджетного регулювання, здійснено аналіз та оцінку дохідної і видаткової частини Державного бюджету України.

Визначено перспективні напрями фінансово-фінансово-бюджетної політики України в умовах трансформаційних перетворень, обґрунтовані основні завдання бюджетної та податкової політики.

У висновках наведено теоретичне узагальнення матеріалу, представленого в дослідженні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО-ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Економічна сутність фінансово-фінансово-бюджетної політики як інструменту економічного зростання

Фінансово-фінансово-бюджетна політика відображає суб'єктивну сторону функціонування фінансів. Власне фінанси і фінансова система є об'єктивними явищами. Вони існують незалежно від волі окремих суб'єктів фінансових відносин і загалом відображають об'єктивні закономірності розвитку. Але механізм функціонування фінансів, організація фінансових відносин і рух грошових потоків, хоч і підпорядковані цим об'єктивним закономірностям, не спрацьовують самі по собі, їх організують конкретні суб'єкти, які керуються багатьма чинниками політичного, економічного і гуманітарного характеру, поєднуючи при цьому як загальні суспільні, так і власні інтереси. Тому фінансово-фінансово-бюджетна політика завжди є переплетенням різноманітних інтересів окремих політичних партій і владних структур, центральних і місцевих органів влади і управління, різних верств населення, підприємців, споживачів, інвесторів і тому подібного.

Із цієї точки зору, фінансово-фінансово-бюджетна політика - це цілеспрямована діяльність держави та інших суб'єктів господарювання у сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів задля досягнення поставленої мети.

Залежно від рівня реалізації розрізняють: фінансову політику держави (макрорівень), фінансову політику суб'єктів господарювання (мікрорівень), фінансову політику міжнародних організацій та фінансових інституцій (міжнародний рівень).

Основна мета фінансово-фінансово-бюджетної політики - створення раціональної системи управління фінансовими ресурсами, спрямованої на забезпечення стратегічних і тактичних завдань діяльності.

Зміст фінансово-фінансово-бюджетної політики багатогранний і може бути представлений як єдність трьох складових частин: вироблення науково обґрунтованих концепцій розвитку фінансів; визначення основних напрямків використання фінансів на перспективу і поточний період; здійснення практичних дій, направлених на досягнення поставленої мети [15].

Пріоритетне значення має розробка і реалізація фінансово-фінансово-бюджетної політики держави.

Державна фінансово-фінансово-бюджетна політика - це сукупність заходів держави з організації та використання фінансів для забезпечення економічного й соціального розвитку країни [10].

Фінансово-фінансово-бюджетна політика є складовим елементом економічної політики держави, в якій визначаються: основні напрями розвитку народного господарства країни; загальний обсяг фінансових ресурсів держави; джерела утворення фінансових ресурсів і напрями їх використання; створення ефективної системи управління фінансами; опрацювання досконалого механізму регулювання та стимулювання економічно-соціальних процесів у державі за допомогою фінансових інструментів.

Головна мета фінансово-фінансово-бюджетної політики держави полягає у підвищенні рівня суспільного добробуту шляхом оптимального розподілу ВВП між галузями національної економіки, соціальними групами населення та окремими територіями.

Сутність фінансово-фінансово-бюджетної політики держави виявляється у поєднанні конкретних цілей та відповідних засобів, за допомогою яких вирішуються поставлені завдання. Цілі фінансово-фінансово-бюджетної політики зумовлені потребами економічного розвитку і досягненням високого рівня індивідуального й суспільного добробуту. Основний вектор фінансово-фінансово-бюджетної політики - забезпечення економічного зростання в країні через механізми фінансового впливу на попит і пропозицію, споживання, заощадження та інвестиції. Фінансово-фінансово-бюджетна політика неодмінно

має конкретне спрямування, а її реалізація завжди пов'язана зі знаходженням компромісу, між певними потребами і реальними можливостями.

Значення фінансово-фінансово-бюджетної політики виявляється в тому, що правильно обрана фінансово-фінансово-бюджетна політика: стимулює зростання виробництва, раціональне розміщення продуктивних сил по території країни; підвищує зацікавленість регіонів в розвитку господарства, використанні місцевих ресурсів; сприяє зміцненню і розвитку економічних зв'язків зі всіма країнами світу; призводить до підвищення матеріального і культурного рівня населення.

Для держав із ринковою економікою діють загальні принципи фінансово-фінансово-бюджетної політики, на основі яких вона ґрунтується. До них належать:

Постійне сприяння розвитку виробництва, підтримання підприємницької активності й підвищення рівня зайнятості населення. Цього можна досягти за рахунок залучення вітчизняних та іноземних інвестицій в економіку, надання пільгового оподаткування підприємствам, удосконаленням податкової політики держави.

Мобілізація й використання фінансових ресурсів на забезпечення соціальних гарантій населення, розмір яких визначає розміри перерозподілу валового внутрішнього продукту через державний бюджет.

Вплив за допомогою фінансового механізму на раціональне використання природних ресурсів і заборону технологій, що загрожують здоров'ю людини. За допомогою таких фінансових інструментів, як податки, штрафні санкції, дотації держава вимагає від виробничих структур відшкодування витрат на відновлення природного середовища.

Залежно від тривалості періоду і характеру вирішуваних завдань, фінансово-фінансово-бюджетна політика поділяється на фінансову стратегію і фінансову тактику.

Фінансова стратегія - довготривалий курс фінансово-фінансово-бюджетної політики, що розрахований на перспективу і передбачає рішення

великомасштабних завдань, визначених економічною і соціальною стратегією, і стосується важливих великих змін фінансового механізму, пропорцій розподілу фінансових ресурсів. Спрямованість фінансовій стратегії визначається конкретними завданнями розвитку суспільства на певному історичному етапі розвитку. В умовах економічної кризи головним завданням є фінансове забезпечення макроекономічної стабілізації, в умовах економічного розвитку - досягнення оптимальних темпів зростання ВВП. Водночас, за будь-яких умов основою фінансової стратегії є надійне забезпечення потреб економіки фінансовими ресурсами і створення достатніх стимулів для ефективної діяльності суб'єктів господарювання. Фінансова стратегія зорієнтована на певну модель фінансових відносин у суспільстві.

Фінансова тактика спрямована на вирішення завдань конкретного етапу розвитку суспільства шляхом зміни способів організації фінансових відносин, перегрупування фінансових ресурсів. Фінансова тактика передбачає вирішення завдань поточного періоду (в межах року і менше), відрізняється гнучкістю, рухливістю. Типовий приклад вирішення тактичних завдань - бюджет країни, що приймається на черговий рік.

Фінансова тактика здійснюється через переорієнтацію фінансових ресурсів і змін в організації фінансової діяльності. Фінансова тактика мобільніша, оскільки полягає в своєчасному реагуванні на економічні проблеми і диспропорції, її головне завдання - досягнення стратегічних цілей розвитку.

Фінансова стратегія і фінансова тактика тісно взаємозв'язані. Стратегія визначає суть і напрями тактики. Своєю чергою, тактичні можливості обмежують вибір стратегії, адже безглуздо визначати стратегічні цілі і завдання, для вирішення яких недостатньо належних тактичних засобів. Водночас, слід зазначити те, що тільки фінансово-фінансово-бюджетна політика, яка ґрунтується на поєднанні і взаємоузгодженості стратегії і тактики, їх єдності і підпорядкованості, може бути успішною. Фінансово-фінансово-бюджетна політика, яка не має стратегічних орієнтирів, а полягає лише у

вирішенні тактичних завдань, має обмежений характер і, зазвичай, малоефективна.

Фінансово-фінансово-бюджетна політика реалізується за двома напрямками: регламентація фінансових відносин у суспільстві і здійснення поточної фінансової діяльності. Регламентація фінансових відносин характеризує стратегію фінансово-фінансово-бюджетної політики, а поточна фінансова діяльність - її тактику. Базовим елементом є регламентація фінансових відносин, яка може здійснюватися державою в законодавчій і адміністративній формах.

1.2. Досвід формування фінансово-фінансово-бюджетної політики в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою

У розвинених зарубіжних країнах фінансова система включає кілька рівнів, що утворюють її структуру: державні фінанси. У країнах з федеративним устроєм державні фінанси поділяються на федеральні фінанси і фінанси суб'єктів Федерації. (Напр., у США, Індії, Мексиці - штати; в Канаді - провінції, в Німеччині - землі; у Швейцарії - кантони). В унітарних державах (Англія, Франція, Італія, інших) державні фінанси представлені фінансами центрального уряду, в невеликих унітарних державах, напр. Монако, Люксембург державні фінанси збігаються з фінансами країни; місцеві фінанси (графства, району спеціального обслуговування, муніципалітету, общини); фінанси приватних національних і транснаціональних корпорацій.

Таке організаційне побудова фінансової системи характеризується відсутністю єдності. Це означає, що кожен підрозділ управління фінансами (Федерація, члени Федерації, місцеві органи) самостійно складає та затверджує свій бюджет, розробляє і здійснює фінансову, в тому числі бюджетно-податкову політику, керує боргом. Бюджети членів Федерації своїми доходами і витратами не входять у федеральний бюджет, а місцеві бюджети - до бюджету відповідного члена Федерації.

Державні фінанси розвинених держав в залежності від цільового призначення та способів формування включають наступні ланки фінансових відносин: федеральний бюджет (або бюджет центрального уряду); бюджети членів Федерації (бюджети виконавчих органів влади суб'єктів Федерації); спеціальні позабюджетні фонди; державний кредит і кредити членів Федерації; фінанси державних корпорацій.

Провідною ланкою державних фінансів розвинених країн є федеральні фінанси (федеральний бюджет чи бюджет центрального уряду та урядові спеціальні позабюджетні фонди).

Федеральний бюджет (бюджет центрального уряду) являє собою централізований фонд грошових засобів, призначений для фінансового забезпечення завдань і функцій держави. Є основним фінансовим планом держави на поточний рік, має силу закону. Федеральний бюджет - головний інструмент перерозподілу національного доходу. Через це ланка фінансової системи перерозподіляється до 40% національного доходу країни.

Основними доходами федерального бюджету виступають податки, що становлять від 70 до 90% і більше загальної суми його доходів. За федеральним бюджетом в країнах з розвинутою ринковою економікою закріплені головні податки - прибутковий податок з фізичних осіб, податок на прибуток корпорацій, акцизи, податок на додану вартість (у тих країнах, де він застосовується), митні збори.

З федерального бюджету виробляються основні витрати: на військові (оборонні) мети, міжнародну діяльність, регулювання економіки, зміст федерального державного апарату, соціальні витрати, управління федеральним державним боргом, субсидії і кредити країнам, що розвиваються. При надзвичайних обставинах (в періоди війн, економічних криз) уряду спираються на кошти федерального бюджету і покривають ними зростаючі державні витрати.

За розмірами федерального бюджету, його структуру можна судити про рівень економічного розвитку тієї чи іншої країни, про характер її економічного ладу і матеріальному становищі більшості населення.

Федеральний бюджет надає вплив на всі інші ланки фінансової системи, надаючи фінансову допомогу та бюджетні кредити органам державної влади суб'єктів Федерації і місцевим органам влади, а також спеціальним урядовим фондам, державним корпораціям.

Федеральні бюджети більшості розвинених зарубіжних країн характеризуються великими бюджетними дефіцитами, що покриваються державними позиками. Випуск державних позик тягне за собою зростання державного боргу, що представляє собою всю суму раніше випущених і не погашених державних позик разом з відсотками.

Бюджет суб'єкта Федерації - це регіональний фонд грошових засобів, призначений для фінансового забезпечення завдань і функцій органів державної влади членів Федерації.

Фінанси суб'єктів Федерації (бюджети суб'єктів Федерації і територіальні позабюджетні спеціальні фонди) відіграють велику роль у соціально-економічному розвитку суб'єктів Федерації.

За рахунок коштів бюджетів членів Федерації в багатьох розвинених країнах фінансуються значущі для населення витрати на соціальне забезпечення, охорона здоров'я, освіта, житлове будівництво і комунальне господарство, а також дорожнє будівництво та утримання доріг, охорону навколишнього середовища. Структура видатків бюджетів членів Федерації відображає функції, що їх урядами відповідних членів Федерації. Наприклад, у США органи влади на рівні штатів традиційно несуть відповідальність за забезпечення населення основними державними послугами: середню і вищу освіту на рівні штату, соціальне забезпечення, охорона здоров'я, транспорт, система громадської безпеки. У Німеччині землі фінансують основну частку загальнодержавних витрат на комунальне господарство, заклади освіти та

охорони здоров'я, транспорт, дорожнє і житлове будівництво, на утримання державного апарату, витрат з обслуговування державного боргу.

Формування доходів бюджетів членів Федерації в окремих країнах здійснюється по-різному. У США бюджети штатів базуються на прибутковому податку з громадян, податок з корпорацій, податок з продажів. Деякі штати вводять майнові податки, хоча в основному це прерогатива місцевих органів влади. Одним з основних джерел доходів штатів є податок з продажів. Цей податок забезпечує близько 30% доходної частини бюджетів штатів. У США відсутня практика, коли надходження від податків, які регулюються одним урядом, розподіляються між різними бюджетами. Податкова система Німеччини побудована таким чином, що найбільш великі джерела доходів формують одразу три чи два бюджети. Так, наприклад, доходи бюджетів земель формуються за рахунок надходжень (у процентному співвідношенні) від наступних великих податків: прибуткового податку з фізичних осіб (42,5%), податку на корпорації (50%), частково за рахунок податку на підприємницьку діяльність, частково за рахунок податку на додану вартість, співвідношення розподілу якого в бюджети різних рівнів можуть бути самими різними і змінюватися з плином часу, оскільки він служить регулюючим джерелом доходу. У доходи земель зараховуються в повному обсязі надходження від закріплених за землями податків: податку на спадкування та дарування, податку на транспортні засоби, акцизу на пиво, податку на лотереї і казино, податку на протипожежну систему безпеки.

Спеціальні позабюджетні фонди - важлива ланка державних фінансів розвинених країн. Найбільші з них пов'язані з соціальною сферою та представлені фондами національного страхування. До основних загальнонаціональним фондам (системам) соціального страхування та соціального забезпечення відносяться: страхування за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника, за соціальними допомогами (з тимчасової непрацездатності, по вагітності та пологах, по нещасним випадкам та професійним захворюванням, інші), по безробіттю, страхування здоров'я.

Доходи цих фондів утворюються за рахунок податкових і неподаткових надходжень, а також за рахунок коштів федерального бюджету. Найбільш значними є внески на соціальне страхування, що сплачуються роботодавцями та індивідуальними підприємцями, самозайнятими особами.

Витрачаються кошти цих фондів суворо за цільовим призначенням.

Таким чином, спеціальні позабюджетні фонди являють собою сукупність грошових ресурсів, що мають цільове призначення. Грошові кошти спеціальних позабюджетних фондів і їх майно є власністю Уряду країни і територіальних органів влади. Ці фонди функціонують відокремлено від відповідних бюджетів, як самостійні фінансово-кредитні установи. США - єдина країна, де фонд національного страхування об'єднаний з федеральним бюджетом. Фінансування виплат по безробіттю в багатьох країнах (наприклад, Німеччини) здійснюється за рахунок коштів федерального бюджету.

Крім соціальних до спеціальних позабюджетних фондів у більшості країн належить і інші фонди, економічні, призначені для регулювання економіки, її структурної перебудови, науково-дослідні, використовувані для фінансової підтримки наукових досліджень в пріоритетних галузях і сферах економіки, військово-політичні фонди, за рахунок яких фінансуються додаткові цільові заходи, що мають особливу важливість, інші.

У розвинених країнах провідна роль у фінансовій системі належить бюджетній системі. Структура бюджетної системи залежить від державного устрою.

В унітарних державах (Фінляндії, Іспанії, Італії, Швеції, Франції, Великобританії, Данії, Ірландії, Ліхтенштейн, Люксембург, Болгарії, Норвегії, Польщі, Румунії, Сербії, Словаччини, Словенії, Хорватії, Чорногорії, Чехії, Японії, інших, а також практично всіх республік СРСР, крім Росії) бюджетна система включає дві ланки: бюджет центрального уряду і численні місцеві бюджети.

У федеративних державах (Австралії, Австрії, Бельгії, Федеративної Республіки Німеччини, Канаді, Португалії, Російської Федерації - Росії,

Сполучених Штатів Америки - США, Швейцарії, інших) бюджетна система складається з трьох ланок: федерального бюджету, бюджетів членів Федерації (штатів, провінцій, Ланди і т.п.) і місцевих бюджетів.

Державний кредит країни - це також важлива ланка державних фінансів. Це кредитні відносини між державою, з одного боку, і економічними суб'єктами всередині країни і за кордоном, включаючи й іноземні держави, з іншого боку, при яких держава (в особі її органів) виступає в якості кредитора, позичальника і гаранта.

Державні кредити членів Федерації - це кредитні відносини між державними органами влади членів Федерації, з одного боку, і юридичними та фізичними особами відповідної території, з іншого боку, при яких державні органи влади відповідного члена Федерації виступають в якості кредитора, позичальника і гаранта [58].

Фінанси державних корпорацій (підприємств) - складова частина державних фінансів провідних зарубіжних країн.

Значний розвиток в країнах Західної Європи державні корпорації отримали після другої світової війни в результаті націоналізації (1946-1950 рр..) Залізничного, повітряного транспорту, галузей паливно-енергетичного комплексу (електроенергетичної, газової, вугільної промисловості), дорожнього господарства, житлово-комунального господарства та ряду інших. Це були вкрай відсталі в технічному відношенні неконкурентоспроможні галузі. На їх переобладнання та модернізацію були виділені з бюджетів урядів величезні грошові ресурси і, незважаючи на їх модернізацію і технічне переозброєння, у фінансовому відношенні це низько рентабельні і збиткові галузі. Основна причина нестійкого фінансового становища державних підприємств полягає в політиці низьких цін на їхню продукцію.

У 80-х роках минулого сторіччя у відповідності з новою економічною і фінансовою політикою правлячих кіл провідних зарубіжних країн проведено приватизацію багатьох державних галузей і підприємств, що різко скоротило розміри державної власності.

Частка державного сектора в економіці окремих держав неоднакова. За величиною державного сектора Франція займає одне з перших місць серед розвинених капіталістичних держав. ФРН, США мають розвинутий сектор державної власності. У Японії, навпаки, державний сектор невеликий. Специфіка державних підприємств відрізняється в розвинених країнах характером галузевої та організаційної структури. В основному це підприємства галузей з невисоким рівнем рентабельності: паливно-енергетичний комплекс, транспорт, житлово-комунальне господарство, дорожнє господарство та ін. Основа фінансів державних корпорацій складають дотації і субсидії з бюджету та кредити.

Місцеві фінанси включають муніципальні бюджети, фінанси підприємств, що належать муніципальних утворень і автономні муніципальні фонди. Провідне значення мають місцеві бюджети. Основним джерелом доходів місцевих бюджетів є місцеві майнові податки. У муніципальних бюджетах у порівнянні з федеральним (або бюджетом центрального уряду) і регіональними бюджетами більш висока частка коштів спрямовується на соціальні цілі.

Фінанси приватних національних і транснаціональних корпорацій - складова частина фінансової системи країни, самостійна економічна категорія, що функціонує в процесі створення і розподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу. Фінанси приватних національних і транснаціональних корпорацій являють собою грошові відносини, за допомогою яких здійснюється виробничо-господарська діяльність зі створення, залучення, розподілу та використання доходів і ресурсів.

Важливе значення мають такі кардинальні питання фінансового менеджменту.

Планування та прогнозування фінансової сторони діяльності корпорацій. Фінансове управління корпорації розробляє фінансові плани, які представляють собою прогнози обсягу виробництва і реалізації продукції, розвитку науково-технічного прогресу, впровадження нових управлінських рішень та фінансових

ресурсів їх забезпечення на один рік і п'ять років. Такі фінансові плани визначаються для кожного підрозділу корпорації, тобто для окремих фірм в рамках корпорації і для окремих галузевих управлінь (департаментів) всередині однієї фірми. Головні показники в процесі фінансового планування: обсяг реалізації продукції, прибуток, капітальні вкладення.

Прийняття найбільш доцільних рішень в процесі інвестування великих коштів. Успішно функціонує корпорація має швидко зростаючий обсяг реалізації продукції, що вимагає нових інвестицій на розширення виробництва (придбання обладнання, проведення НДДКР тощо). Фінансовий менеджер повинен визначити оптимальні темпи зростання обсягу реалізації, структуру залучених коштів, методи їх мобілізації, способи інвестування - за рахунок кредитів банків або шляхом випуску власних акцій і облігацій; у випадку банківського кредиту - довгостроковий

Координація фінансової діяльності корпорації з усіма її службами. Наприклад, рішення в області маркетингу впливають на обсяг реалізації, що в свою чергу впливає на розмір прибутку та інвестицій.

РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВО-ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

2.1. Інституційна складова системи фінансово-бюджетного регулювання

Бюджетне регулювання відображає процеси політичного та національного значення, що вирішують загальнодержавні завдання стосовно забезпечення економічного зростання, розвитку продуктивних сил, піднесення рівня добробуту населення, усунення розбіжностей у рівнях розвитку певних територій, фінансового забезпечення місцевого самоврядування, вирішення національних проблем тощо. Усе це надає бюджетному регулюванню виняткове значення та особливе місце у складі міжфінансово-бюджетних відносин.

У процесі фінансово-бюджетного регулювання вирішується багато завдань, серед яких основними є: досягнення відповідності між видатками та доходами всіх бюджетів, тобто їхнє збалансування; створення зацікавленості органів місцевого самоврядування у повній мобілізації доходів на своїй території; забезпечення самостійності у використанні додатково одержаних коштів в процесі виконання місцевих бюджетів; перерозподіл бюджетних ресурсів між "багатими" й "бідними", у фінансовому розумінні, територіями; здійснення фінансового вирівнювання [77-78].

Інформаційною базою для прийняття управлінських рішень з питань ефективного використання фінансових ресурсів є зведений баланс фінансових ресурсів держави (Додаток А). Метою розробки балансу є визначення обсягів фінансових ресурсів держави на прогнозний період, можливостей їх використання для фінансування економічних і соціальних програм розвитку, а також встановлення оптимальних напрямів їх розподілу та використання. Зведений баланс фінансових ресурсів України складається щорічно.

В зведеному балансі фінансових ресурсів доходи та видатки бюджетів (перша стаття ресурсної та видаткової частин балансу) включають сумарні показники доходів і видатків державного та місцевих бюджетів. Ресурси підприємств і організацій складаються з прибутку (після сплати податку),

амортизаційних та інших відрахувань (наприклад на шляхові роботи) державних підприємств установ та організацій. Доходи та витрати державних позабюджетних фондів включають сумарні показники доходів та витрат Фонду приватизації, Пенсійного фонду та Фонду соціального страхування.

Основна частка державних доходів і витрат здійснюється через бюджетну систему. В Україні бюджетна система складається з Державного бюджету України, бюджету АР Крим та місцевих бюджетів. Організація та принципи побудови бюджетної системи, а також взаємозв'язок між її окремими ланками характеризуються поняттям "бюджетний устрій". Бюджетний устрій України визначається з урахуванням державного устрою та адміністративно-територіального поділу країни (Додаток Б).

Державні доходи - це, по-перше, грошові відносини з приводу розподілу ВВП, по-друге, частка ВВП, що використовується державою для здійснення своїх функцій. Доходи бюджетів утворюються за рахунок надходжень від сплати фізичними та юридичними особами податків, зборів та інших обов'язкових платежів (далі - податків), а також надходжень з інших джерел, визначених законодавством. Платежі, утримані із суб'єктів підприємницької діяльності, перераховуються до бюджету в першочерговому й безспірному порядку.

Доходи бюджетів України поділяються на доходи Державного та місцевих бюджетів. Розмежування загальнодержавних податків між рівнями бюджетної системи здійснюється відповідно до існуючого законодавства.

З Державного бюджету України до бюджету АР Крим, бюджетів областей, міст Києва і Севастополя передається частина доходів у вигляді процентних відрахувань від загальнодержавних податків, зборів і обов'язкових платежів, які справляються на даній території. Розмір цих відрахувань затверджується Верховною Радою в Законі про Державний бюджет України на відповідний рік за поданням Президента з урахуванням економічного, соціального, природного і екологічного стану відповідних територій.

Доходи Державного бюджету України формуються за рахунок: податкових надходжень ("частини податку на додану вартість, частини акцизного збору, податку на прибуток підприємств і організацій усіх форм власності (крім комунальної) та підпорядкування, податку на майно підприємств і організацій усіх форм власності та підпорядкування, плати за землю, надходжень від зовнішньоекономічної діяльності); неподаткових надходжень і доходів від операцій з капіталом, що перебуває в загальнодержавній власності (частини доходів від приватизації та реалізації державного майна; орендної плати за оренду майна цілісних майнових комплексів; надходжень від внутрішніх позик; перевищення доходів над витратами Національного банку України; повернених державі позик, процентів за наданими державою позиками та кредитами; дивідендів, одержаних на акції та інші цінні папери, що належать державі в акціонерних господарських товариствах, створених за участю підприємств загальнодержавної власності); доходів державних цільових фондів (Пенсійного фонду України, Фонду для здійснення заходів щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи та соціального захисту населення, Державного фонду сприяння зайнятості населення та ін.); інших доходів, установлених законодавством України і віднесених до доходів Державного бюджету.

Видатки Державного бюджету виконують функції політичного, соціального та економічного регулювання. Зміст бюджетних видатків зумовлений суспільним способом виробництва, політичним устроєм країни, природою та функціями держави. Вони відіграють вирішальну роль у задоволенні потреб соціально-економічного розвитку країни.

У державній власності перебувають підприємства, установи, організації сектору загального державного управління, які потребують коштів на здійснення своєї діяльності, а також на реконструкцію та оновлення існуючої матеріальної бази. Крім того, видатки бюджету використовуються для перерозподілу доходів населення через трансфертні платежі.

Планування державних видатків є складовою частиною фінансово-бюджетного регулювання. Державні видатки, включаючи чисте кредитування, - це витрати, пов'язані з виконанням державою своїх функцій. Витрати - це платежі, що не підлягають поверненню, не створюють і не погашають фінансових вимог. Вони складаються в основному із закупівель товарів, послуг, оплати праці державних службовців, соціальних виплат і обслуговування державного боргу. До чистого кредитування відносять надання позик і придбання акцій за вирахуванням сум погашених кредитів і доходів від продажу акцій.

Державні видатки здійснюються за статтями на підставі бюджетної класифікації. За функціональним призначенням їх можна об'єднати в п'ять груп.

1. Фінансування державних послуг загального призначення (витрати на державне управління; утримання законодавчих, виконавчих і судових органів; міжнародну діяльність, національну оборону, забезпечення громадського порядку і безпеки і т. д.).

2. Фінансування виробництва суспільних товарів (витрати на науку, освіту, культуру і мистецтво, охорону здоров'я, фізичну культуру і спорт, соціальний захист і соціальне забезпечення, житлово-комунальне господарство, засоби масової інформації і т. д.).

3. Фінансування державних послуг, пов'язаних з економічною діяльністю (витрати на розвиток галузей матеріального виробництва: промисловості, сільського та лісового господарств, капітального будівництва, транспорту, зв'язку і т. п.; на забезпечення більш високої ефективності господарської діяльності, здійснення структурних перетворень в економіці, створення умов для економічного зростання, на реалізацію цільових комплексних програм і т. д.).

4. Видатки державних цільових фондів.

5. Інші видатки (виплати процентів і витрати, пов'язані з обслуговуванням державного боргу, створення резервних фондів, трансферти загального характеру і т. д.).

Згідно з економічними характеристиками видатки всіх бюджетів поділяються на поточні видатки і видатки розвитку.

Поточні видатки - це витрати бюджетів на фінансування мережі підприємств (установ, організацій, органів), яка існує на початок бюджетного року, а також фінансування заходів щодо соціального захисту населення та інших заходів.

Видатки розвитку - це витрати бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема: фінансування капітальних вкладень; фінансування структурної перебудови економіки; субвенції та інші витрати, пов'язані з розширеним відтворенням.

Отже, держава, використовуючи бюджет, здійснює фінансування розвитку окремих галузей, регіонів і сфер діяльності. Крім прямого фінансування та прямих державних інвестицій, витрати Державного бюджету здійснюються у таких формах, як дотації, субсидії, субвенції. Дотації (лат. *dotare* - постачати) - це особливий вид асигнувань з Державного бюджету, який використовується для збалансування доходів і видатків місцевих бюджетів та покриття касових збитків окремих державних підприємств.

Субсидії (лат. *Subsidium* - допомога) - це допомоги, які виплачуються з державного бюджету з метою підтримки населення, а також певних видів підприємницької діяльності, сфер і галузей народного господарства, розвиток яких має велике значення для економіки. Субвенції (лат. *subvenire* - приходити на допомогу) - один з видів державної фінансової допомоги центральним або місцевим органам виконавчої влади, що надається на конкретні цілі. Субвенції використовуються також для санації підприємств, яким загрожує банкрутство.

У Державному бюджеті передбачається резервний фонд КМ України у розмірі до двох процентів від обсягу видатків Державного бюджету для фінансування невідкладних витрат у народному господарстві, соціально-культурних та інших заходів, що не могли бути передбачені під час затвердження Державного бюджету.

У Державному бюджеті понад передбачені видатки утворюється оборотна касова готівка в розмірі до двох процентів загального обсягу видатків бюджету. Оборотна касова готівка може бути використана протягом року на покриття тимчасових касових розривів і має бути відновлена того самого року до розмірів, установлених під час затвердження Державного бюджету.

Кошти Державного бюджету витрачаються лише на цілі і в межах, затверджених Законом про Державний бюджет.

Збалансованість бюджетів, які входять до складу бюджетної системи держави, є необхідною умовою фінансово-фінансово-бюджетної політики. Перевищення доходів над видатками становить надлишок (профіцит) бюджету. Перевищення видатків над доходами становить дефіцит бюджету.

Надлишок бюджету може використовувати уряд за непередбачених обставин для дострокових виплат, погашення державного боргу, кредитування або переведення його в дохід наступного бюджетного року.

Для забезпечення збалансованості Державного бюджету на КМ України покладається обов'язок узагальнювати й готувати пропозиції про скорочення видатків бюджету, а також давати висновки (у тому числі й на пленарних засіданнях Верховної Ради) щодо відповідності законопроектів, які вносяться на розгляд ВР України, Закону про Державний бюджет на поточний бюджетний рік і основним напрямам фінансово-бюджетної політики на наступний бюджетний рік.

Граничний розмір дефіциту Державного бюджету та джерела його покриття визначаються Верховною Радою під час його затвердження. Покриття дефіциту здійснюється за рахунок внутрішніх державних позик, позик іноземних держав та інших фінансових інститутів. Рішення про залучення позик у кожному конкретному випадку ухвалює Верховна Рада. У затвердженому бюджеті граничний розмір дефіциту не повинен перевищувати розміру видатків бюджету на розвиток.

У скрутних ситуаціях покриття бюджетного дефіциту може здійснюватися способом додаткової емісії грошей. Наслідки грошової емісії

загальновідомі: з'являється ризик неконтрольованої інфляції, руйнуються стимули довгострокових інвестицій, розкручується цінова спіраль, знецінюються заробітна плата та збереження населення, відтворюється новий бюджетний дефіцит.

Емісія цінних паперів вважається безінфляційним засобом подолання бюджетного дефіциту. Держава в особі своїх органів може випускати цінні папери для задоволення потреб у фінансуванні видатків відповідних бюджетів. Тим самим держава як емітент стає суб'єктом ринку цінних паперів і фондового ринку. Ринок цінних паперів - це частка фінансового ринку, яка забезпечує можливість мобілізації фінансових коштів та інвестицій, переміщення капіталу в різні галузі економіки з можливо найвищою нормою прибутку, а також виконання посередницької ролі в процесі збирання коштів у їхніх власників та ефективного розміщення цих коштів як у державному, так і в приватному секторах економіки.

2.2. Аналіз та оцінка дохідної і видаткової частини Зведеного бюджету України

Провідну роль у розвитку економічної структури сучасного суспільства відіграє система формування доходів бюджету, визначальною базою якої є відносини власності, рівень соціально-економічного розвитку країни та обсяг бюджетних видатків. Разом з тим, структурна перебудова економіки залежить від напрямів перетворення даної системи, її відповідності розвитку суспільних відносин.

Формування дохідної частини бюджету є ключовим аспектом економічного розвитку, оскільки формує матеріальну базу для виконання бюджетних програм. За допомогою бюджетного стратегічного прогнозування представляється можливим передбачити надходження бюджету, удосконалити бюджетно-податкову політику, скорегувати довгострокові цілі та завдання соціально-економічного розвитку з урахуванням змін економічних процесів.

Відсутність науково обґрунтованої стратегії щодо формування дохідної частини бюджету, її структури призводить до незбалансованого розподілу національного багатства, що негативно впливає на економічні процеси, не дозволяє забезпечити довгострокову збалансованість як мікроекономічного, так і макроекономічного розвитку країни. Науково обґрунтований вибір стратегії формування дохідної частини бюджету повинен відображати тенденції розвитку вітчизняної економіки і бути здатним забезпечити сталий розвиток національного виробництва, його інноваційну активність та стійкі позиції на світовому ринку за рахунок поліпшення інвестиційного клімату та зовнішньоекономічних відносин.

Доходи Державного бюджету України формуються відповідно до 29 статті Бюджетного кодексу України. Доходи місцевих бюджетів відповідно до 64, 66, 68, 69, 71 статей Бюджетного кодексу з метою групування відповідно до джерел формування доходи бюджету класифікуються за такими розділами: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти. Разом з тим, відповідно до Наказу Міністерства фінансів України від 14 січня 2011 року № 11 «Про бюджетну класифікацію» визначено окремий розділ – цільові фонди.

Податковими надходженнями визнаються встановлені законодавством загальнодержавні та місцеві податки і збори, які посідають провідне місце серед методів мобілізації бюджетних ресурсів та інструментів державного регулювання економіки. Разом з тим, податкові надходження є найбільш об'єктивним відображенням стану розвитку економічних відносин.

Відповідно до Податкового кодексу України до загальнодержавних податків належать: податок на прибуток підприємств; податок на доходи фізичних осіб; податок на додану вартість; акцизний податок; екологічний податок; рентна плата; мито. До місцевих податків належать: податок на майно; єдиний податок. До місцевих зборів належать: збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір[45Error: Reference source not found].

Згідно з бюджетною класифікацією як джерело наповнення доходів бюджетів передбачено систематизацію загальнодержавних та місцевих податків і зборів в такі групи: податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості; податки на власність; рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів; внутрішні податки на товари й послуги; податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції; окремі податки і збори, що зараховуються до місцевих бюджетів; рентна плата за транспортування, збори на паливно-енергетичні ресурси; інші податки та збори[2].

До першої групи податкових надходжень належать: податок та збір на доходи фізичних осіб та податок на прибуток підприємств. До другої групи: податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів. До третьої групи: рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів, рентна плата за спеціальне використання води, рентна плата за користування надрами, рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України та плата за використання інших природних ресурсів. До четвертої групи: податок на додану вартість, акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів, акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів, акцизний податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів та податки на окремі категорії послуг. П'ята група податкових надходжень об'єднує: ввізне та вивізне мито. До шостої групи належать: місцеві податки і збори, нараховані до 1 січня 2011 року. До сьомої групи: рентна плата за вуглеводні, що нарахована до 1 січня 2013 року та рентна плата за транспортування, збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, надходження нарахованих і не сплачених зобов'язань Державного підприємства "Енергоринок" перед державним бюджетом по збору у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію за минулі роки. До восьмої групи: податок на майно, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір, збір за провадження деяких видів підприємницької

діяльності, що справлявся до 1 січня 2015 року, єдиний податок. До дев'ятої групи: екологічний податок, надходження для фінансового забезпечення реалізації заходів, визначених пунктом 33 розділу VI "Прикінцеві та перехідні положення" Бюджетного кодексу України, збір за забруднення навколишнього природного середовища, збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства, нарахований до 1 січня 2015 року та податки та збори, не віднесені до інших категорій.

Основна частина податкових надходжень в Україні формується за рахунок податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб та акцизного податку. В середньому за 1992-2017 роки частка податку на додану вартість у дохідній частині зведеного бюджету складала – 26,91 %; податку на прибуток підприємств – 16,14 %; податку на доходи фізичних осіб – 13,90 %; акцизного податку – 6,47 % (табл. 2.2.1).

Таблиця 2.2.1

Частка основних податків у доходах Зведеного бюджету України та валовому внутрішньому продукті за 1992-2017 роки, %

	Податок на додану вартість		Податок на прибуток підприємств		Податок на доходи фізичних осіб		Акцизний податок	
	частка у доходах	частка у ВВП	частка у доходах	частка у ВВП	частка у доходах	частка у ВВП	частка у доходах	частка у ВВП
1992	39,60	9,67	22,70	5,55	12,20	2,98	4,90	1,19
1993	34,70	11,60	29,20	9,76	5,80	1,94	5,10	1,70
1994	24,80	10,79	27,30	11,88	6,50	2,82	3,20	1,40
1995	21,90	8,31	23,50	8,92	7,70	2,93	2,00	0,75
1996	20,70	7,66	18,20	6,74	8,60	3,18	2,10	0,79
1997	29,30	8,83	20,60	6,20	11,70	3,53	4,30	1,29
1998	25,80	7,27	19,70	5,55	12,30	3,48	4,50	1,26
1999	25,60	6,45	19,30	4,87	13,50	3,40	5,40	1,37
2000	19,20	5,55	15,70	4,53	13,00	3,75	4,80	1,32
2001	18,80	5,04	15,10	4,06	16,00	4,31	4,80	1,27
2002	21,77	5,98	15,16	4,16	17,42	4,78	6,61	1,82
2003	16,73	4,71	17,53	4,94	17,93	5,05	6,91	1,98
2004	18,25	4,84	17,70	4,69	14,43	3,82	7,32	1,94
2005	25,19	7,66	17,51	5,32	12,89	3,92	5,89	1,79
2006	29,34	9,26	15,25	4,81	13,27	4,19	5,01	1,60
2007	27,01	8,24	15,64	4,77	15,83	4,83	4,82	1,47
2008	30,92	9,71	16,08	5,05	15,41	4,84	4,30	1,35
2009	30,99	9,26	12,09	3,61	16,30	4,87	7,91	2,36

2010	27,44	7,97	12,85	3,73	16,22	4,71	9,00	2,61
2011	32,64	9,99	13,80	4,23	15,10	4,62	8,53	2,60
2012	31,16	9,84	12,53	3,95	15,29	4,83	8,62	2,73
2013	28,98	8,82	12,42	3,78	16,31	4,96	8,29	2,52
2014	30,49	8,87	8,82	2,57	16,49	4,80	9,89	2,88
2015	27,37	9,13	5,99	2,00	15,33	5,12	9,68	3,23
2016	30,09	11,58	7,69	2,96	17,73	6,82	13,00	5,00
2017	30,87	10,53	7,22	2,46	18,26	6,22	11,35	3,87

У валовому внутрішньому продукті в середньому за 1992-2017 роки частка податку на додану вартість склала – 8,30 %, у тому числі за 1992-1996 роки – 9,61 %, за 1997-2001 роки – 6,63 %, за 2002-2006 роки – 6,49 %, за 2007-2011 роки – 9,03 %, за 2012-2017 роки – 9,51 %; податку на прибуток підприємств – 5,03 %, у тому числі за 1992-1996 роки – 8,57 %, за 1997-2001 роки – 5,04 %, за 2002-2006 роки – 4,78 %, за 2007-2011 роки – 4,28 %, за 2012-2017 роки – 2,88 %; податку на доходи фізичних осіб – 4,22 % у тому числі за 1992-1996 роки – 2,77 %, за 1997-2001 роки – 3,69 %, за 2002-2006 роки – 4,35 %, за 2007-2011 роки – 4,77 %, за 2012-2017 роки – 5,29 %; акцизного податку – 1,98 % у тому числі за 1992-1996 роки – 1,17 %, за 1997-2001 роки – 1,30 %, за 2002-2006 роки – 1,83 %, за 2007-2011 роки – 2,08 %, за 2012-2017 роки – 3,25 % (рис.2.2.1.).

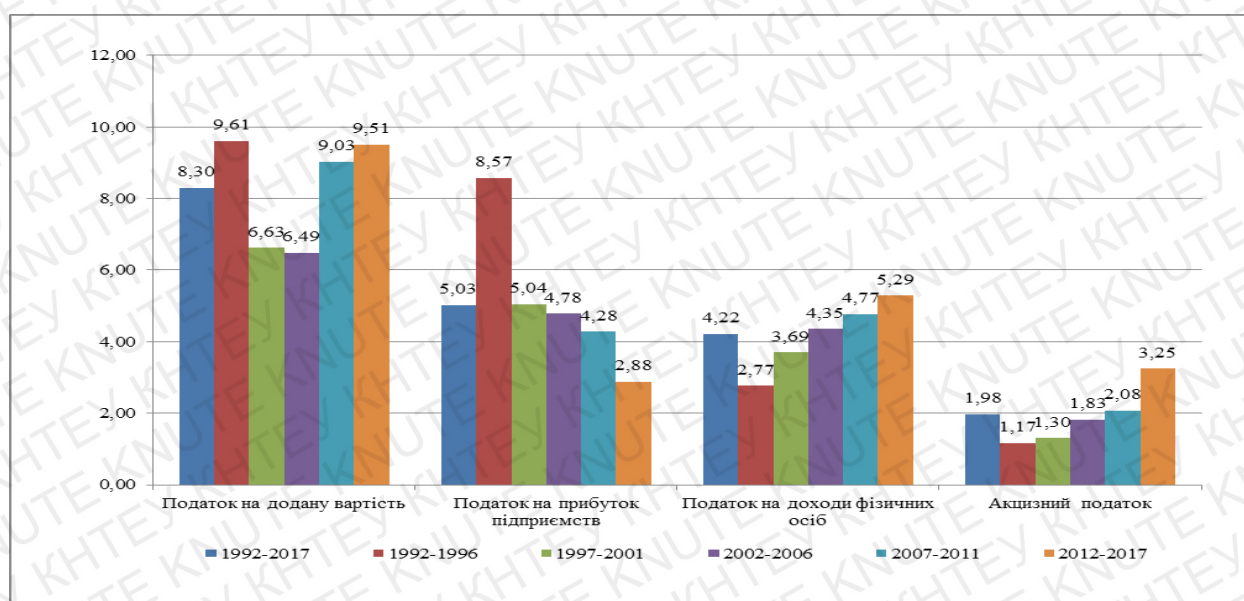

Рис. 2.2.1. Частка основних податків у валовому внутрішньому продукті, %

Таким чином, спостерігається тенденція до зростання частки податку на доходи фізичних осіб та акцизного податку. Зокрема, середній показник частки податку на доходи фізичних осіб у валовому внутрішньому продукті за 2012-2017 роки в 1,9 разів більший порівняно з відповідним показником за 1992-1996 роки, середній показник частки акцизного податку у валовому внутрішньому продукті за 2012-2017 роки в 2,8 рази більший порівняно з відповідним показником за 1992-1996 роки. При цьому середній показник частки податку на прибуток підприємств у валовому внутрішньому продукті зменшився в 3,0 рази за відповідні періоди.

Неподатковими надходженнями визначаються: доходи від власності та підприємницької діяльності; адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності; інші неподаткові надходження та власні надходження бюджетних установ. Доходи від власності та підприємницької діяльності групуються за такими надходженнями: частина чистого прибутку державних або комунальних унітарних підприємств та їх об'єднань, що вилучається до відповідного бюджету, та дивіденди, нараховані на акції господарських товариств, у статутних капіталах яких є державна або комунальна власність; кошти, що перераховуються Національним банком України відповідно до Закону України "Про Національний банк України"; відрахування коштів, отриманих від проведення державних грошових лотерей; плата за розміщення тимчасово вільних коштів державного бюджету; плата за розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів; інші надходження; кошти від використання частини виробленої продукції, що залишається у власності держави відповідно до угод про розподіл продукції, та кошти у вигляді грошового еквівалента такої державної частини продукції"; надходження коштів від відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва.

Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності групуються: плата за надання адміністративних послуг; плата за утримання дітей у школах-інтернатах, судовий збір;

надходження від оплати витрат з інформаційно-технічного забезпечення розгляду справ у судах; кошти, отримані за вчинення консульських дій; виконавчий збір; надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном; державне мито; єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України; орендна плата за водні об'єкти (їх частини), що надаються в користування на умовах оренди обласними, районними державними адміністраціями, місцевими радами; портовий збір; інші адміністративні збори та платежі; плата за виконання митних формальностей органами доходів і зборів поза місцем розташування цих органів або поза робочим часом, установленим для них.

Інші неподаткові надходження групуються: кошти від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду; надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій та установ, щодо яких минув строк позовної давності; кошти від реалізації надлишкової космічної техніки військового та подвійного призначення; кошти від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки; інші надходження; доходи від операцій з кредитування та надання гарантій; збір на соціально-економічну компенсацію ризику населення, яке проживає на території зони спостереження; збори на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій; концесійні платежі; надходження коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту.

Власні надходження бюджетних установ групуються: надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно із законодавством та інші джерела власних надходжень бюджетних установ.

Таблиця 2.2.2

Структура неподаткових надходжень зведеного бюджету, %

	Доходи від власності та підприємницької діяльності	Адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного продажу та побічного продажу	Надходження від штрафів та фінансових санкцій	Інші неподаткові надходження	Власні надходження бюджетних установ і організацій
2002	23,95	6,86	1,58	14,93	52,68
2003	28,31	6,99	1,68	20,5	42,52
2004	26,22	6,84	1,58	17,81	47,55
2005	34,2	6,37	1,43	23,55	34,45
2006	31,27	5,82	1,06	24,25	37,6
2007	27,22	6,1	-	23,45	43,23
2008	37,11	5,02	-	24,23	33,64
2009	29,2	4,65	-	21,46	44,69
2010	41,49	3,57	-	16,06	38,88
2011	29,44	7,43	-	10,6	52,53
2012	40,53	8,87	-	8,34	42,26
2013	39,71	8,34	-	7,35	44,6
2014	35,8	8,56	-	16,46	39,18
2015	51,06	12,74	-	6,45	29,75
2016	42,56	9,08	-	9,41	38,95
2017	47,81	9,33	-	8,79	34,07

В середньому за зазначений період частка доходів від власності та підприємницької діяльності у неподаткових надходженнях зведеного бюджету склала – 35,37 %, у тому числі за 2002-2006 роки – 28,79 %, за 2007-2011 роки – 32,89 %, за 2012-2017 роки – 42,91 %; адміністративних зборів та платежів, доходів від некомерційного продажу та побічного продажу – 7,29 %, у тому числі за 2002-2006 роки – 6,58 %, за 2007-2011 роки – 5,35 %, за 2012-2017 роки – 9,49 %; інших неподаткових надходжень – 15,85 %, у тому числі за 2002-2006 роки – 20,21 %, за 2007-2011 роки – 19,16 %, за 2012-2017 роки – 9,47 %; власних надходжень бюджетних установ і організацій – 41,04 %, у тому числі за 2002-2006 роки – 42,96 %, за 2007-2011 роки – 42,59 %, за 2012-2017 роки – 38,14 %.

До доходів від операцій із капіталом належать: надходження від продажу основного капіталу, що включають: кошти від реалізації скарбів, майна,

одержаного державою або територіальною громадою в порядку спадкування чи дарування, безхазяйного майна, знахідок, а також валютних цінностей і грошових коштів, власники яких невідомі, надходження коштів від Державного фонду дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння; надходження від реалізації державних запасів товарів, що включають: надходження від реалізації матеріальних цінностей державного резерву та надходження від реалізації розброньованих матеріальних цінностей мобілізаційного резерву; кошти від продажу землі і нематеріальних активів, що включають: кошти від продажу землі, надходження від продажу нематеріальних активів, кошти від відчуження земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого військового майна, що підлягають реалізації, та земельних ділянок, які вивільняються у процесі реформування Збройних Сил України і Державної спеціальної служби транспорту, податки на фінансові операції та операції з капіталом.

Цільові фонди включають: надходження до Фонду соціального захисту інвалідів; інші фонди; надходження до цільового фонду для забезпечення оборони і безпеки держави; цільові фонди, утворені Верховною Радою Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади.

Забезпечення розвитку суспільних відносин передбачає створення необхідних умов для стимулювання довгострокового економічного зростання. Зазначене в значній мірі зумовлене успішністю вирішення питань щодо підвищення ефективності бюджетних видатків та їх оптимізації.

Враховуючи економічні перетворення доцільним є використання системного підходу як до оцінки ефективності та раціональності бюджетних видатків, так і взаємоузгодження бюджетних призначень із пріоритетними напрямками соціально-економічного розвитку країни.

Важливими завданнями є удосконалення бюджетного процесу, більш детальна класифікація економічних цілей, фінансування яких здійснюється за рахунок бюджетних коштів, посилення технічної бази складання, розробки та

затвердження бюджету, створення державної фінансової управлінської інформаційної системи. Разом з тим, співвідношення частки видатків державного та місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету та ВВП у 1992-2017 роках свідчать про доцільність удосконалення бюджетної архітектури видаткової частини з метою взаємоузгодження з динамікою економічного розвитку країни та посилення децентралізаційних процесів.

Частка капітальних видатків зведеного бюджету у загальному обсязі в середньому за 2002-2017 роки складає 10,71 %, у тому числі за 2002-2006 роки – 14,80 %, за 2007-2011 роки – 10,86 %, за 2012-2017 роки – 7,18 %.

При збільшенні частки поточних видатків зведеного бюджету у ВВП на один відсотковий пункт за період 2002-2017 роки реальний ВВП зменшується на 1,17 відсоткових пункти тоді як при збільшенні відповідного показника капітальних видатків реальний ВВП зростає на 1,26 відсоткових пункти.

Разом з тим, незважаючи на щорічне зростання видатків державного бюджету, їх результативність знижується. Ефективне управління бюджетними ресурсами ускладнюється ситуацією яка склалася в країні в зв'язку з нестабільністю макроекономічного середовища та складною ситуацією у південно-східному регіоні країни, зокрема руйнування об'єктів промисловості та транспортної інфраструктури.

Поточна ситуація показує недостатній рівень взаємозв'язку стратегічного і бюджетного планування. У зв'язку з незавершеністю і продовженням структурних реформ у сфері державних фінансів досить складно забезпечити стабільність середньострокового бюджетного планування. Відсутня комплексність планування бюджетних інвестицій, що знижує їх ефективність. Невирішеною залишається проблема подорожчання проектів, що будуються за рахунок бюджетних коштів. Неузгоджена інвестиційна політика квазідержавного сектора і бюджетних інвестицій призводить до зниження ефективності державних вкладень.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ФІНАНСОВО-ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

3.1. Основні завдання фінансово-бюджетної політики

Завданнями фінансово-бюджетної політики на сучасному етапі є: сприяння процесу збалансованості макроекономічної стабілізації та структурній перебудові економіки, подолання інфляційних процесів; здійснення податкової політики в напрямі стимулювання підприємницької діяльності вітчизняних виробників; здійснення структурних реформ за критерієм економічного зростання; оптимізація рівня бюджетного дефіциту, державного боргу та пошук джерел їх реалістичного фінансування; пошук додаткових джерел доходів бюджету.

Покращення матеріального становища та добробуту громадян: - встановлення мінімальної заробітної плати на рівні прожиткового мінімуму для працездатних осіб; - забезпечення диференціації розмірів пенсій, у тому числі призначених у різні роки; - продовження переходу від системи соціального захисту, що ґрунтується на наданні пільг, до політики зростання доходів та підтримки незахищених верств населення.

Бюджет як фінансовий план держави формується під впливом бюджетної і податкової політик. В Україні остання формувалася в умовах надзвичайно жорсткої економічної кризи, що не могло не позначитися на характері змін, оскільки, з одного боку, постійною залишалася проблема мобілізації коштів до бюджету для виконання державою своїх функцій і зобов'язань, а з іншого — об'єктивним був безперервний процес втрати одних джерел фінансових надходжень до бюджету і, у зв'язку з цим, пошуку інших, які б відповідали новій системі господарювання. Це постійно загострювало проблему дефіциту бюджету та методів його фінансування. Крім того, серед принципово нових умов з'явилися такі, які пов'язані з низькою фінансовою й управлінською

дисципліною, тінізацією економіки, неефективністю здійснення окремих видів видатків, марнотратством, фактами розкрадання державних коштів.

Слід зауважити, що як податкова, так і бюджетна системи критикувалися і критикуватимуться, оскільки в їх основу мають бути закладені механізми подолання значної маси суспільних і особистих суперечностей, досягти оптимальності в розв'язанні яких практично неможливо, особливо з огляду на те, що економіка в кожний окремий період перебуває на різних стадіях свого розвитку, залежно від яких змінюється зміст і податкової, і бюджетної політик. Часто це призводить до порушення окремих, навіть загальновизнаних принципів фіскальної політики — таких, наприклад, як справедливість, стабільність. Останнього принципу можна і слід дотримуватися тільки певний період часу і відповідно до умов, що склалися в економіці. Для прикладу можна навести сучасну позицію міністра фінансів Німеччини Х. Ейхеля, який заявив, що «...стабільність не є пріоритетом, нам потрібне зростання». У даному випадку йшлося саме про фіскальну стабільність.

Економіка України, як і кожної країни, з тих чи інших причин може опинитися під загрозою різкого зростання інфляції й фінансової нестабільності. Тому ці питання мають постійно перебувати у центрі уваги економічного блоку уряду та Національного банку, а пріоритетні напрями фінансово-бюджетної політики мають бути реалістичними і збалансованими відповідно до статей закону про Державний бюджет. Для їх визначення, та контролю за їх виконанням, необхідно створення відповідної інформативної бази та здійснення моніторингу виконання бюджету, в першу чергу - в розрізі пріоритетів фінансово-бюджетної політики, тому що врегульована бюджетна система є запорукою стабільної та розвиненої економіки [77-81].

В умовах наростання ризиків погіршення економічної ситуації в світі, що знижує потужність зовнішніх чинників економічного зростання України, фінансово-бюджетна політика в середньостроковій перспективі має стати інструментом реалізації внутрішнього потенціалу зростання.

В процесі розробки та підготовки Державного бюджету України на відповідний рік необхідно забезпечити ефективну реалізацію поточних завдань фінансово-бюджетної політики при збереженні високої динаміки реформ. При цьому, держава має бути готовою до актуалізації ризиків охолодження економіки та мати у розпорядженні відпрацьований пакет антикризових заходів, який дозволить у разі потреби в оперативний термін задіяти додаткові важелі стабілізації ситуації, що забезпечить локалізацію потенційних проблем в системі державних фінансів та недопущення продукування ними деструктивних макроекономічних тенденцій.

Ключовими заходами, впровадження яких має стати пріоритетом мають бути:

1. Підвищення ефективності державних видатків. Це є ключовим завданням фінансово-бюджетної політики на середньострокову перспективу. В іншому випадку, досягнення в межах завдання збільшення доходів бюджету будуть нівельовані через нездатність ефективно та продуктивно розпорядитися цими коштами.

Удосконалення мають торкнутися всіх щаблів видаткової політики: від планування та розподілу видатків до здійснення державних закупівель. Ключовими заходами, реалізація яких дозволить підвищити ефективність державних видатків, є:

- удосконалення механізму середньострокового бюджетного прогнозування. Прогнозовані показники майбутніх періодів повинні бути обґрунтованими і відображати конкретні пріоритети та завдання головних розпорядників бюджетних коштів, які вони планують реалізувати у середньостроковій перспективі. Крім того, необхідно розробити та довести до розпорядників бюджетних коштів нормативно-правовий документ, що міститиме методологію розробки середньострокових прогнозів. Інструктивний лист, який існує сьогодні, не може замінити відповідний нормативний акт, оскільки є документом для тимчасового користування (може бути застосований виключно в процесі підготовки бюджету на певний бюджетний період). Як

наслідок, головні розпорядники бюджетних коштів змушені будуть чекати нового Інструктивного листа щодо підготовки бюджетних запитів для того, щоб коригувати та планувати свої видатки на середньострокову перспективу;

- продовження процесу оптимізації кількості бюджетних програм та кількості головних розпорядників бюджетних коштів. За такої ситуації Міністерство фінансів фізично не може проаналізувати ефективність та обгрунтованість всіх бюджетних запитів, а також відповідність напрямів використання фінансових ресурсів стратегічним та поточним завданням соціально-економічної політики уряду. Як свідчить досвід розвинених країн, ефективний розподіл коштів можливий за наявності 10–20 головних розпорядників бюджетних коштів;

- удосконалення програмно-цільового методу бюджетування (ПЦМ). Очікувані результати бюджетних програм повинні мати кількісне вираження, щоб Міністерство фінансів у процесі їх погодження могло оцінювати економічну ефективність різних програм та обирати ті, які матимуть максимально можливий економічний ефект при мінімальних затратах;

- забезпечення прозорості, відкритості та чесності бюджетного процесу. Необхідно максимально детально розкривати дохідні та видаткові частини бюджету, а також регулярно звітувати не лише про досягнення, а й про актуальні проблеми в сфері системи державних фінансів, передусім щодо таких важливих проблем як бюджетна заборгованість, обсяг переплати податків, реальний дефіцит бюджету, невиконанні статті бюджету. Крім того, необхідно забезпечити максимальну публічність в питанні освоєння бюджетних коштів, зокрема зобов'язати головних розпорядників бюджетних коштів розкривати інформацію про стан та результати виконання бюджетних програм, а також розподіл коштів отриманих в рамках виконання бюджетних програм.

Підвищення ефективності та продуктивності державних інвестицій. В умовах низької динаміки приватних інвестицій стимулювати зростання економіки можливо через розширення та підвищення ефективності державних

інвестицій. Разом з тим, ці інвестиції не продукують адекватних інвестиційних імпульсів для економіки, що обумовлено:

- неефективністю вибору об'єктів фінансування - проектів, які продукують незначні позитивні екстерналії для господарського комплексу України;

- загальним несприятливим інвестиційним кліматом в країні;

- значними корупційними втратами бюджетних коштів через поширену практику зловживань в даній сфері.

З метою покращення ситуації та максимізації економічного ефекту від державних інвестицій необхідно:

- впорядкувати сферу державних закупівель. Інвестиційні видатки бюджету можуть відчутно розширити внутрішній попит, сприяючи зростанню виробництва, лише якщо процедури державних закупівель будуть прозорими та конкурентними, а участь у них – доступною для всіх бажаючих;

- затвердити чітку методичку визначення пріоритетних проектів розвитку, фінансування яких здійснюватиметься за бюджетні кошти. Бюджетні кошти повинні витратитися на ті проекти та програми, які нададуть найбільший економічний чи соціальний ефект для держави;

- впровадити принцип співфінансування інвестиційних проектів, оптимально розподіливши фінансові зобов'язання між центральною, місцевою владою та приватними інвесторами, які отримають вигоду від їх реалізації;

- законодавчо закріпити надання державних гарантій виключно під кредитування проектів інвестиційного характеру, що мають загальнодержавне значення;

- запровадити регулярний моніторинг стану реалізації найбільш потужних інвестиційних проектів, що фінансуються за рахунок бюджетних коштів, з публічною презентацією його результатів.

Запровадження механізмів стримування необґрунтованого підвищення видатків соціального спрямування. Оскільки українська політична система є досить поляризованою, уникнути ризику відновлення політики соціального

популізму в переддень виборів народних депутатів України видається практично неможливим. Раціональним і досить перспективним механізмом подолання цього ризику є автоматизація процесу розрахунку базових соціальних стандартів і мінімізація суб'єктивного впливу на цей процес. У даному контексті необхідним є розробка і включення до Бюджетного кодексу України чіткої формули визначення розміру базових соціальних стандартів (передусім прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати). Розмір соціальних стандартів має індексуватися на рівень реального приросту ВВП. Ця формула змусить уряд концентруватися на зростанні ВВП, оскільки саме від його динаміки залежатиме динаміка соціальних видатків.

Розширення фінансової бази місцевих органів влади. Попри чимало нововведень та змін, процес бюджетної децентралізації просувається надто повільно, і в ході бюджетної реформи в цьому напрямі зроблений незначний прогрес. Окремі законодавчі зміни дозволять дещо збільшити обсяги надходжень місцевих бюджетів. Водночас передані місцевим бюджетам джерела все ще не є достатніми для фінансування навіть поточних видатків. Кроками бюджетної реформи у напрямку надання місцевим бюджетами додаткових джерел доходів мають стати:

- закріплення за місцевими бюджетами частини податку на прибуток підприємств, що сприятиме їх зацікавленості в активізації роботи щодо зростання надходжень цього податку та покращення умов для ведення бізнесу;
- розширення джерел II кошику доходів, які не враховуються при розрахунку міжбюджетних трансфертів і залишаються у розпорядженні органів місцевого самоврядування.

Наведені заходи не лише створять належну фінансову базу для соціально-економічного розвитку регіонів, а й сформуєть пряму залежність між фіскальною активністю місцевих органів влади та їх інвестиційними можливостями, що змусить місцеву владу займати активнішу позицію в питанні реалізації фіскального потенціалу регіону.

Запровадження системи збалансованих автономних фондів сектору державних фінансів. Україна має законодавчо закріпити принцип збалансованості позабюджетних фондів та природних монополій. Фінансові проблеми таких структур як Пенсійний фонд України, НАК «Нафтогаз України», «Укрзалізниця» мають вирішуватися через оптимізацію та реформування відповідно пенсійної системи, газового ринку та ринку залізничних перевезень, а не за рахунок коштів платників податків. Система горизонтальних трансфертів має зводитися до покриття державою витрат таких структур, які вони здійснюють в рамках державної політики пільг та субсидій окремим категоріям населення.

Формування інституційної платформи для реалізації боргової політики. Таким чином, завдання формування законодавчої платформи залишається актуальним. В процесі розробки відповідного документа необхідно врахувати наступне.

По-перше, видається доцільним, щоб документ, який регламентує управління державним боргом, затверджувався суб'єктом державної влади, який має відносно сталу каденцію. Таким можуть бути або Верховна Рада, або Президент України.

По-друге, відповідний документ має містити певні обмеження, що стримуватимуть уряд від агресивної та необґрунтованої боргової політики, спрямованої на покриття поточних видатків, як це мало місце у 2008-2010 рр.

По-третє, документ, який регламентує управління державним боргом, має містити конкретні та чіткі цілі, завдання, заходи, а також виражені у цифрах очікувані результати. Лише за таких умов відповідний документ може бути ефективним та дієвим. Це дозволить не лише сформувати зрозумілі орієнтири боргової політики, а й відносно об'єктивно оцінювати роботу уряду щодо їх досягнення.

Підвищення ефективності боргової політики. Існує нагальна необхідність переходу до системного управління державним боргом. Тому варто звернути

увагу на завдання, які мають стати головними в процесі оптимізації боргової політики:

- зменшення обсягів запозичень на внутрішньому ринку, передусім для фінансування поточного споживання. Надмірна активність на внутрішньому ринку має наслідком збільшення вартості та вичерпання вільних фінансових ресурсів, що призводить до витіснення приватних інвестицій;

- диверсифікація інструментів залучення боргових ресурсів. Наразі Україна використовує ОВДП, ОЗДП та позики міжнародних фінансових організацій. Разом з тим, досить ефективними інструментами можуть стати: державні облігації, номіновані в іноземній валюті; облігації, що розміщуються серед населення; облігації, індексовані на інфляцію; амортизаційні облігації тощо.

У випадку сприятливої економічної ситуації, відсутності форс-мажорних обставин та виконання (перевиконання) дохідної частини бюджету, бюджет отримає суттєві фінансові ресурси, які можуть стати вагомим чинником стимулювання економічної активності та покращення рівня соціального захисту населення.

Отримані додаткові фінансові ресурси мають бути спрямовані на:

1. Зменшення дефіциту бюджету. В умовах реалізації модернізаційної стратегії можливим і доцільним для України може вважатися помірне дефіцитне фінансування інвестиційних видатків в проекти та програми, доходи бюджету від яких в перспективі дозволять щонайменше покрити боргові ресурси, залучені для їх фінансування. Запозичення для фінансування інвестиційних проектів мають бути обмежені 2 % ВВП з метою зниження тиску на цінову стабільність та курсу національної валюти.

2. Зменшення боргового навантаження на економіку. В умовах нестабільності та невизначеності глобальних економічних тенденцій та економічної динаміки в середньостроковій перспективі уряд у випадку наявності надпланових надходжень до бюджету має спрямувати кошти на дострокове погашення частини державного боргу. Це дозволить підвищити

стійкість системи державних фінансів до зовнішніх негативних чинників. Враховуючи наявність ризиків девальвації національної валюти (що автоматично призведе до зростання державного боргу у гривневому вираженні), доцільним видається надати пріоритет достроковому погашенню зовнішніх боргових зобов'язань.

3. Збереження високого рівня інвестиційних видатків зведеного бюджету. Враховуючи очікуване зниження динаміки зростання доходів бюджету та збільшення податкових витрат на стимулювання економічної активності, видається доцільним збереження інвестиційних видатків зведеного бюджету на рівні 5 % ВВП. При цьому зростання ВВП понад планові показники дозволить автоматично збільшити обсяги інвестиційних видатків.

4. Підвищення соціальних стандартів та збільшення видатків на соціальні проекти. Враховуючи, що державою задекларовано курс на побудову соціально-орієнтованої економіки, значна частина приросту бюджетних надходжень повинна бути спрямована на поліпшення добробуту громадян. Водночас, необхідно відмовитися від механістичного підвищення базових соціальних стандартів та зосередити увагу на перегляді методики визначення та розрахунку, і відповідно, розміру соціальних стандартів та селективній підтримці найменш соціально захищених категорій населення. Необхідно також впорядкувати систему соціальних пільг, що дозволить збільшити пільги тим категоріям населення, які дійсно їх потребують, без надмірного додаткового зростання видатків бюджету.

5. Інвестиції в проведення реформ. З часу відновлення незалежності в Україні залишаються актуальними низка реформ, які все ще не були реалізовані не в останню чергу через брак коштів. До числа таких варто віднести реформу ЖКГ, адміністративно-територіальну реформу, земельну реформу та ін.

Окрім раціоналізації видатків бюджету, він має містити низку фіскальних заходів, що забезпечать у випадку необхідності додаткове зростання бюджетних доходів без посилення фіскального навантаження на доходи

незаможних верств населення та діяльність високотехнологічних галузей економіки.

Зростання доходів бюджету без створення значних перешкод для економічного розвитку та без продукування негативних соціальних імпульсів можна отримати за рахунок:

Посилення фіскального навантаження на господарську діяльність, пов'язану з експлуатацією природних ресурсів. Наразі фіскальна функція групи ресурсних податків реалізована не в повній мірі. Підвищення фіскального тиску на даний об'єкт оподаткування дозволить відчутно збільшити доходи бюджету, не створюючи перешкод для розвитку високотехнологічних галузей економіки.

Розширення переліку корисних копалин, за видобування та реалізацію яких справляється рента. Окрім нафти, газу та газового конденсату, в Україні видобувається значний обсяг інших корисних копалин, які є власністю українського народу, проте який не отримує доходу від їх промислового освоєння. Видається необхідним включення до числа об'єктів справляння ренти видобування залізорудної сировини, марганцевої руди, уранової руди, жирних сортів коксівного вугілля, руди кольорових металів та ін. Це значно збільшить обсяг доходів бюджету, що забезпечить Україні еквіваленту плати за масштабну експлуатацію її надр.

Підвищення ефективності процедур державних закупівель. Додаткові можливості оптимізації видатків бюджету полягають у підвищенні ефективності процедур державних закупівель та подоланні корупційної складової цих процесів. Тому для складання проекту Закону про Державний бюджет України на 2013 рік необхідно вирішити питання щодо завершення приведення законодавства України у сфері державних закупівель у відповідність зі стандартами ЄС.

3.2. Основні завдання податкової політики

В умовах погіршення зовнішніх чинників економічного зростання, ключовим пріоритетом податкової політики має стати формування сприятливого фіскального простору для активізації інвестицій. Для цього потрібно як оптимізувати поточну роботу податкових органів, так і внести на розгляд парламенту окремі законодавчі ініціативи.

В цьому контексті необхідно розглянути доцільність додаткових податкових стимулів поживлення інвестиційної діяльності. Такими можуть бути:

Стимулююча модель податку на прибуток. Для того, щоб активізувати інвестиційну діяльність, необхідно запровадити відповідну модель адміністрування цього податку. Для прикладу, в розвинених європейських країнах ставки податку досить високі (25-35 %), проте вони застосовуються лише для тієї частини прибутку, яку акціонери бажають вилучити (тобто отримати в якості дивідендів). Для частини прибутку, яку підприємство планує інвестувати, діють спрощені податкові режими у формі знижених податкових ставок на прибуток, або загалом звільнення від оподаткування тієї частини податку на прибуток, яку підприємство реінвестує у модернізацію. Для тієї частини прибутку яка спрямовується на виплату дивідендів, в Україні було б доцільним залишити ставку у розмірі 23 %, а для частини прибутку, що реінвестується в модернізацію основних фондів, – знизити до 10 %.

Спеціальні правові режими економічної діяльності (СПРЕД), передусім технопарки та індустріальні парки. Завдяки набору різного роду державних гарантій, пільг і преференцій СПРЕД як економічний інструментарій державної політики дозволяє розв'язати широкий спектр різноманітних соціально-економічних проблем – від «реанімації» депресивних територій і галузей до надання додаткового імпульсу пріоритетним точкам економічного зростання та формування «точок прориву» у визначених галузях чи регіонах. В цьому контексті доцільно надати пакет обґрунтованих фіскальних пільг в рамках

діючих СПРЕД. Для формування конкурентних переваг в рамках СПРЕД і подальшого ефективного використання цього економічного інструментарію в Україні доцільно внести низку змін в Податковий кодекс України, зокрема:

- розширити розділ XIV «Спеціальні податкові режими», включивши в нього СПРЕД, визначені Господарським Кодексом України та іншими нормативно-правовими актами, такі як спеціальні економічні зони, території пріоритетного розвитку, технологічні та наукові парки, а також передбачити можливість запровадження нових форм СПРЕД, законодавчі ініціативи щодо яких знаходяться на завершальних стадіях розгляду у Верховній Раді України;
- поширити на суб'єктів господарювання СПРЕД діючі податкові пільги, передбачені для низки галузей економіки, а саме, тимчасове звільнення від сплати податку на прибуток та на землю;
- запровадити інші податкові пільги та преференції на певний термін (головним чином, в перші роки реалізації інвестиційних та інноваційних проектів), можливі з точки зору українських реалій та європейської практики.

Розширення права на застосування методу прискореної амортизації. На сьогодні, коли більшість підприємств України потребують технічного переозброєння, а власних коштів недостатньо, актуальним є застосування методу прискореної амортизації, в першу чергу, для високотехнологічного, екологічного та енергозберігаючого обладнання в пріоритетних галузях національної економіки. В умовах глобальної фінансово-економічної кризи та періоду відновлення цей інструмент був найбільш поширеним фіскальним стимулом. Завдяки цьому підприємства отримують значний ресурс для інвестицій, не сплачуючи податок на прибуток чи відсотки за користування кредитом.

Впровадити комплекс податкових стимулів для пріоритетних галузей економіки, серед яких поширеними є:

- податкові канікули, передусім із сплати податку на прибуток, податків на землю та нерухоме майно;

- знижені (пільгові) ставки податку на прибуток, землю та нерухоме майно як менш затратна для держави альтернатива податковим канікулам;
- податкова знижка, тобто зменшення бази оподаткування шляхом включення витрат на інвестиційні цілі до валових витрат;
- надання права на оформлення погашення податкового зобов'язання податковим векселем при імпорті продукції проміжного значення для високотехнологічних галузей економіки.

Відмови від зниження ставки ПДВ з 20 до 17 %. Зазначений податок є одним із непрямих податків, тому фактичним суб'єктом оподаткування є кінцевий споживач, а не підприємство, що його сплачує. Створена додана вартість, таким чином, є лише критерієм розподілу повноважень податкового агента: чим більша створена підприємством додана вартість, тим більша частина ПДВ, сплаченого кінцевим споживачем за готову продукцію, опиняється на рахунках даного підприємства, яку воно має сплатити до бюджету. Відтак ПДВ за своєю природою не здійснює додатковий тиск на фінансовий стан підприємства. Проблеми його функціонування в Україні пов'язані з недосконалим адмініструванням.

Запровадження підвищеної ставки ПДВ в розмірі 23 % на товари розкоші. До переліку об'єктів оподаткування ПДВ за підвищеною ставкою доцільно віднести, зокрема, операції з придбання автомобілів з великим об'ємом двигуна, квадроциклів, яхт, літальних апаратів, ювелірних виробів тощо.

Розширення групи підакцизних товарів. Зокрема, до об'єктів оподаткування акцизним податком можна віднести операції з придбання товарів споживання, які: є товарами преміум-класу; є шкідливими для здоров'я.

Це б дозволило не лише збільшити доходи бюджетів, а здійснити певний позитивний стимулюючий вплив, зокрема обмеження вживання шкідливих продуктів харчування.

Підвищення ставок податку на нерухомість. Як згадувалося вище, в моделі адміністрування даного податку, яка закладена Податковим кодексом,

його фіскальна ефективність є вкрай низькою. Для того, щоб збільшити надходження даного податку, необхідно посилити фіскальне навантаження на власників, які володіють значними об'єктами житлової нерухомості. Крім того, при розрахунку податку неодмінно має враховуватися ринкова вартість нерухомості. Лише за таких умов фіскальну ефективність цього податку може бути підвищено.

Посилення боротьби з мінімізацією оподаткування та ухилянням від сплати податків. Україна має значний резерв для збільшення податкових надходжень, сконцентрований в секторі тіньової економіки, обсяг якого, за різними оцінками, складає від 20 до 50 % ВВП. Разом з тим, видається, що потенціал каральних заходів детінізації вже вичерпаний, а тому необхідно застосувати системний підхід до вирішення даної проблеми:

- Україна має значні резерви залучення додаткових бюджетних надходжень за рахунок вдосконалення державного регулювання у сфері оподаткування зовнішньоекономічної діяльності. Українські підрозділи великих промислово-фінансових груп працюють з низькою нормою прибутковості або декларують збитки, при цьому значний обсяг прибутків штучно акумулюється у іноземних підрозділах цих корпорацій;
- значним резервом щодо розширення бази оподаткування та оптимізації витратів бюджету залишається легалізація оплати праці;
- джерелом додаткових податкових надходжень залишається руйнування схем мінімізації податкових зобов'язань з використанням фіктивних цінних паперів.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Однією з найважливіших функцій держави є забезпечення стійкості, динамічності і збалансованості економічного зростання із врахуванням основних пріоритетів сталого розвитку суспільства. На даний час існує необхідність формування та здійснення такої економічної політики, вибору шляхів, стратегії та тактики розвитку, інструментів їх практичного втілення, які створюватимуть умови для вирішення економічних, соціальних, культурних та інших проблем держави, забезпечення громадян гарантованими правами на достатньо високий якісний рівень життя, у тому числі соціальний захист, працю, житло, освіту, медичну допомогу. В умовах економічних перетворень тільки ефективна фінансово-фінансово-бюджетна політика здатна забезпечити реалізацію визначених соціально-економічних пріоритетів, оптимально здійснювати функції держави, позитивно впливати на економічний і соціальний розвиток країни.

Фінансово-фінансово-бюджетна політика значною мірою уособлює місце та роль держави у регулюванні економічних процесів та забезпеченні макроекономічного зростання, є вагомим елементом фінансової політики та одним з основних інструментів реалізації економічної політики держави. Від оптимальності та ефективності бюджетного процесу залежить успішність реалізації управлінських функцій держави. У процесі перспективного бюджетного планування створюються умови для вирішення найбільш вагомих завдань державного впливу на економічний розвиток. Необхідність забезпечення узгодженого функціонування всіх складових бюджетної системи і важливість своєчасного розв'язання наявних суспільних проблем призводять до того, що бюджетний процес постає як об'єкт державного регулювання. Система середньострокового бюджетного планування як одна з основних складових системи державного регулювання економіки є сукупністю фінансово-бюджетних та соціально-економічних складових та відповідних взаємозв'язків, у тому числі доходна частина бюджету, видаткова частина бюджету, дефіцит бюджету,

державний борг, податкове регулювання, міжбюджетні відносини, внутрішнє та зовнішнє економічне середовище. Реалізація фінансово-фінансово-бюджетної політики відбувається в умовах складного характеру соціально-економічної політики, що характеризується необхідністю підвищення конкурентоспроможності країни, стати рівноправним учасником світових економічних і фінансових відносин, підвищенням рівня забезпечення населення державними суспільними послугами.

Бюджету, як основному інструменту регулювання економіки, джерелу стійкості фінансового забезпечення державної політики, належить провідне місце в системі розвитку економіки, створенні відповідного фінансового середовища для прискорення подальшого розвитку всіх її галузей, забезпеченні макроекономічної рівноваги в умовах економічних перетворень. Відповідно до визначеної фінансової політики країни, що має ґрунтуватися на пріоритетах економічного та соціального розвитку, бюджет покликаний регулювати розподіл і перерозподіл валового внутрішнього продукту між галузями економіки, адміністративно-територіальними одиницями. Створення економічних, правових, організаційних засад для підвищення ролі бюджету як інструменту формування і оптимального розподілу фінансових ресурсів є важливим завданням держави. Удосконалення фінансово-бюджетних відносин, системи управління бюджетним процесом, послідовне проведення науково-обґрунтованої фінансово-фінансово-бюджетної політики є необхідними умовами забезпечення ефективності функціонування економічного механізму.

Економічна сутність фінансово-фінансово-бюджетної політики як складової системи фінансового регулювання соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць, полягає у використанні сукупності інституційних бюджетних механізмів з врахуванням ступеню динамічної збалансованості фінансових, економічних, соціальних взаємовідносин суспільного середовища.

Бюджетне регулювання відображає процеси політичного та національного значення, що вирішують загальнодержавні завдання стосовно забезпечення економічного зростання, розвитку продуктивних сил, піднесення рівня добробуту населення, усунення розбіжностей у рівнях розвитку певних територій, фінансового забезпечення місцевого самоврядування, вирішення національних проблем тощо. Усе це надає бюджетному регулюванню виняткове значення та особливе місце у складі міжфінансово-бюджетних відносин.

Державні доходи - це, по-перше, грошові відносини з приводу розподілу ВВП, по-друге, частка ВВП, що використовується державою для здійснення своїх функцій. Згідно з економічними характеристиками видатки всіх бюджетів поділяються на поточні видатки і видатки розвитку. Поточні видатки - це витрати бюджетів на фінансування мережі підприємств (установ, організацій, органів), яка існує на початок бюджетного року, а також фінансування заходів щодо соціального захисту населення та інших заходів. Видатки розвитку - це витрати бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема: фінансування капітальних вкладень; фінансування структурної перебудови економіки; субвенції та інші витрати, пов'язані з розширеним відтворенням.

Фінансово-бюджетна політика в середньостроковій перспективі має стати інструментом реалізації внутрішнього потенціалу зростання. Ключовими заходами, впровадження яких має стати середньостроковим пріоритетом мають бути: підвищення ефективності державних видатків шляхом: удосконалення механізму середньострокового бюджетного прогнозування; продовження процесу оптимізації кількості бюджетних програм та кількості головних розпорядників бюджетних коштів; удосконалення програмно-цільового методу бюджетування; поширення ПЦМ на місцеві бюджети; забезпечення прозорості, відкритості та чесності бюджетного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланкарт Ш. Державні фінанси в умовах демократії : вступ до фінансової науки / Ш. Бланкарт; пер. з нім. С. І. Терещенко, О. О. Терещенка; передм. та наук. ред. В. М. Федосова. – К. : Либідь, 2000. – 654 с.
2. [Богма О. С.](#) Розвиток інституціональної складової державного регулювання забезпечення бюджетної безпеки України : монографія ; Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2017. 367 с.
3. Боголіб Т. М. Фінансово-бюджетна політика як інструмент макроекономічної стабільності / Т.М. Боголіб // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 3–4. – С. 84–87.
4. Болдырев Г. И. Лекции по финансовой науке / Г. И. Болдырев. – М., 1928. – 436 с.
5. [Бондарук Т. Г.](#) Бюджетний менеджмент : Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. Київ : Август Трейд, 2016. 891 с.
6. Борейко В. І. Державне регулювання соціально-економічного розвитку (теорія, методологія, проблеми): монографія / В. І. Борейко. – Рівне, 2008. – 379 с.
7. Бузгалин А. Мировой экономический кризис и сценарии посткризисного развития: марксистский анализ / А. Бузгалин, А. Колганов // Вопросы экономики. – 2009. – №1. – С. 119 – 132.
8. Булгакова С. Фінансово-бюджетна політика держави / С. Булгакова, Л. Єрмошенко // Вісник КНТЕУ. – 2002. - №1. – С. 47-60.
9. Фінансово-бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень : Аврамченко К. В. та ін.; Ін-т суспіл.-екон. дослідж. Київ: СТ-ДРУК, 2016. 110 с.
10. Бюджетна система : уклад.: Андрейків Т. Я., Оліярник В. В. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2016. 287 с.

11. Бюджетна система [І. І. Кичко та ін.] ; Чернігів. нац. технол. ун-т. - 2-ге вид., перероб. і допов. Чернігів ; Ніжин : Лук'яненко В. В. : Орхідея, 2016. 256 с.
12. Бюджетна система: / [Опарін В. М., Малько В. І., Кондратюк С. Я., Коломієць Г. Б.]. – К. : КНЕУ, 2002. – 336 с.
13. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Урядовий кур'єр. – 17 серпня 2010. – № 151.
14. Бюджетні установи: бухгалтерський облік, національні стандарти, оподаткування та звітність : Лемішовський В. І. та ін. ; Нац. ун-т "Львів. політехніка", Ін-т економіки і менеджменту, Аудит. фірма "Зах. аудит. група". Львів : Растр-7, 2016. 1023 с.
15. Василик О. Д. Теорія фінансів / Василик О. Д. – К. : НІОС, 2000. – 416 с.
16. [Возняк Г.В.](#) Фінансово-бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ : монографія ; НАН України, ДУ "Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України". Львів : ДУ "Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України", 2016. 519 с.
17. Геєць В. М. Нестабільність та економічне зростання / В.М. Геєць; Ін-т екон. прогнозування. – К.: Форт, 2000. – 344 с.
18. Голобуцький В. О. Економічна історія Української РСР. Дожовтневий період / В. О. Голобуцький. – К., 1970 – 298 с.
19. Гэлбрейт Дж.К. Экономические теории и цели общества / Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1979. – С. 91.
20. Державне бюджетування в Україні: сутність та основні детермінанти : монографія / З. С. Варналій [та ін.] ; за ред. З. С. Варналія ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Знання України, 2016. 395 с.
21. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / І.Я. Чугунов, А.В. Павелко, Т.В. Канєва та ін.. ; за аг. Ред. А.А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. – 376 с.

22. Дзюблюк О. В. Неконвенційні заходи монетарної політики: досвід федеральної резервної системи США. *Журнал європейської економіки*. 2017. Т. 16, № 3. С. 357–381
23. Економіка України: потенціал, реформи, перспективи: [у 5 т.]. / В.Ф. Беседін (ред.), Н.Ю. Гончар (ред.). – Науково-дослідний економічний ін-т. – К., 1996. Т. 3: Макроекономічна політика, прогнозування і державне регулювання економіки. – 1996. – 440 с.
24. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку: [Монографія] За ред. В.М. Гейця. – К.: Ін-т економічного прогнозування, Фенікс, 2003. – 1008 с.
25. Євроінтеграційний розвиток фінансової системи України / За ред. І. Я. Чугунова. – К.: Акад. фін. упр., 2009. – 471 с.
26. Жилияев І. Б. Кризові явища в трансформаційних соціально-економічних системах / І. Б. Жилияев. – К.: Парламентське видавництво, 2007. – 372 с.
27. Загорський В. С. Бюджетна система та оподаткування в Україні: проблеми розвитку: монографія / В. С. Загорський. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2008. – 288 с.
28. Запатріна І. В. Фінансово-бюджетна політика стимулювання економічного зростання та механізми її реалізації / І. В. Запатріна, Т. Б. Лебеда // *Фінанси України*. – 2006. – № 4. – С. 44–52.
29. Запатріна І. В. Бюджетний механізм економічного зростання / І. В. Запатріна. – К.: Ін-т соц.-екон. страт., 2007. – 538 с.
30. Запатріна І. В. Моделі ідентифікації макроекономічних дисбалансів в Україні: монографія / за ред. М.І. Скрипниченко – НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. – К., - 2015 – 544 с.
31. Зінченко М. А. Фінансові потоки місцевих бюджетів України: теорія та практика управління: монографія ; Одес. нац. екон. ун-т. - Одеса : Кримполіграфпапір, 2016. 258 с.
32. Итоги и задачи бюджетной политики // *Финансы*. – 2009. – № 5. – С. 3–9.

33. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації: Сіденко В. Р., Скрипниченко В. Р., Пономаренко В. С., Чугунов І. Я. та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. Київ: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2017. 648 с.
34. Карлін М. І. Фінанси зарубіжних країн / М. І. Карлін. – К. : Кондор, 2004. – 384 с.
35. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Кейнс Дж. М. – М.: Гелиос АРВ. – 2002. – 352 с.
36. [Коляда Т. А.](#) Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : монографія ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2016. 395 с.
37. Кудряшов В.П. Бюджетна резолюція: пропозиції з удосконалення В.П. Кудряшов // Фінанси України. – 2006. – № 12. – С.21–32.
38. Лисяк Л. В. Фінансово-бюджетна політика у системі державного регулювання соціально-економічного розвитку України: [моногр.] / Л. В. Лисяк. – К.: ДННУ АФУ, 2009. – 600 с.
39. Лисяк Л.В., Ватченко О.Б., Ватченко Б.С. Оцінка майнового потенціалу регіону – інструмент формування доходів місцевих бюджетів України: теорія і практика : монографія. – Дніпропетровськ: ДДФА, 2015. – 168 с.
40. Лук'яненко І. Г. Системне моделювання показників бюджетної системи України: принципи та інструменти: [моногр.] / І. Г. Лук'яненко. – К. : ВД «Києво-Могилянська академія», 2004. – 542 с.
41. Лук'яненко І.Г. Особливості прогнозування та управління бюджетним дефіцитом в країнах з трансформаційною економікою / І.Г. Лук'яненко // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету імені Григорія Сковороди. – 2015. – Вип.25/1. – С. 179–185.
42. Лук'яненко І.Г. Прикладні аспекти прогнозування розвитку складних соціально-економічних систем: монографія / За ред. О.І. Черняка, П.В.Захарченка. – Бердянськ: Видавець Ткачук О.В. – 2015. – 384 с. –

Розділ 1.7. Вплив ефективності інноваційної діяльності підприємств на економічний розвиток. – С. 86–99.

- 43.Луніна І. О. Державні видатки: тенденції і фактори зростання / І. О. Луніна // Фінанси України. – 2001. – № 4. – С. 104–110.
- 44.Лютий І.О. Теоретико-методологічні засади фінансово-бюджетної політики / І.О. Лютий // Фінанси України. – 2009. – № 12. – С. 13-19.
- 45.Макконнел К. Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К. Р. Макконнел, С. Л. Брю. – пер. с 14 англ. изд. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 972 с.
- 46.Макогон В. Д. Фінансово-бюджетна політика в умовах посилення євроінтеграційних процесів. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 11. С. 323–327
- 47.Макогон В. Д. Бюджетна стратегія інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 9. С. 58–62.
- 48.Макогон В. Д. Бюджетна стратегія соціально-економічного розвитку країни. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. № 1(90). С.74–82.
- 49.Макогон В. Д. Бюджетне прогнозування як інструмент державного регулювання економічних процесів. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 10. – С. 314–318.
- 50.Макогон В.Д. Фінансово-бюджетна політика в механізмі управління державними фінансами / В.Д. Макогон // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету імені Григорія Сковороди. – 2015. – Вип.26/1. – С. 207–211.
- 51.Мальців П. Україна в державному бюджеті Росії / П. Мальців – Лубни: Український агроном, 1917. – 32 с.
- 52.Методологія управління бюджетними програмами : С. Д. Бушуєв та ін. ; за ред. С. Д. Бушуєва, С. В. Цюцори ; Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. Київ : КНУБА, 2016. 195 с.
- 53.Міжнародний досвід сереньострокового бюджетного планування: уроки для України [Текст] / Financial and econ. analysis office in the VRU

- (FEAO) ; [підгот. М. Стадник ; за заг. ред. В. М. Мазярчука]. [Київ] : Лопатіна О. О. [вид.], трав. 2017. 31 с.
54. Міжнародний досвід формування основних напрямів фінансово-бюджетної політики [Текст] / Financial and econ. analysis office in the VRU (FEAO) ; [підгот.: Д. Серебрянська, М. Стадник ; за заг. ред. В. М. Мазярчука]. [Київ] : Лопатіна О. О. [вид.], трав. 2017. 27 с.
55. Мярковський А. І. Бюджетний кодекс України в контексті бюджетної реформи / А. І. Мярковський // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 3–18.
56. Мярковський А. І. Пріоритетні напрями фінансово-бюджетної політики / А. І. Мярковський // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Вип. 1 (50). – С. 3–14.
57. Мярковський А. І., Чугунов І. Я. Фінансово-бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / А. І. Мярковський, І. Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 5. – С. 5–15.
58. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / [М. Я. Азаров, В. А. Копилов, Л. К. Воронова, Т. І. Єфименко та ін.] під ред. М. Я. Азарова. – К.: НДФІ, 2006. – 632 с.
59. Огонь Ц. Г. Програмно-цільовий метод та ефективність бюджетних програм / Ц. Г. Огонь // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 20–29.
60. Огонь Ц. Доходи бюджету України: теорія та практика: монографія / Ц. Огонь. – К.: КНТЕУ, 2003. – 580 с.
61. Озеров И. Х. Обратная сторона нашего бюджета / И. Х. Озеров. – М., 1911. – С. 162 – 165.
62. [Онищенко С. В.](#) Бюджетна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення. Монографія. Київ : Знання України, 2017. 403 с.
63. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): моногр. / В. Опарін. – 2-ге вид. – К. : КНЕУ, 2006. – 240 с.
64. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): [монограф.] / В. М. Опарін. – К.: КНЕУ, 2005. – 240 с.

- 65.Павелко А.В., Чугунов І.Я. Фінансово-бюджетна політика економічного розвитку / А.В.Павелко, І.Я.Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2015. –№ 2 (100). – С. 64–73.
- 66.Пантелєєв В. П. Бюджетна система : Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 377 с.
- 67.Пасічний М.Д. Інституційні засади розвитку фінансового регулювання економіки / М.Д. Пасічний // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету імені Григорія Сковороди. – 2015. – Вип.27/1. – С. 137-143.
- 68.Пасічник Ю. В. Бюджетна система України / Пасічник Ю. В. – К. : Знання-Прес, 2006. – 607 с.
- 69.Пасічник Ю.В. Бюджетна система України та зарубіжних країн: / Ю. В. Пасічник. – К.: Знання-Прес, 2002. - 495с.
- 70.Пильтяй О. В. Державний сектор економіки: теорія, методологія, управління розвитком: монографія / О. В. Пильтяй. – К.: КНТЕУ, 2010. – 392 с.
- 71.Полозенко Д. В. Фінансово-фінансово-бюджетна політика в умовах трансформаційної економіки України (1992 – 2008) / Д. В. Полозенко. – К.: НДФІ, 2008. – 392 с.
- 72.Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2007 № 1216 „Про схвалення прогнозу показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків і фінансування на 2009-2011 роки” / Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс].
- 73.Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09.2009 № 988 „Про схвалення прогнозу показників зведеного бюджету України за основними видами доходів, видатків і фінансування на 2011-2013 роки” / Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс].
- 74.Проект Постанови про основні напрями фінансово-бюджетної політики на 2016 рік: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54761

75. Проект Постанови про основні напрями фінансово-бюджетної політики на 2017 рік: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59706
76. Проект Постанови про основні напрями фінансово-бюджетної політики на 2018-2020 роки: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62047
77. Регіони України 2011 : стат. зб. : у 2 ч. / за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. Н. С. Власенко ; Державна служба статистики України. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2011. – Ч. 1. – 364 с.
78. Регіони України 2011 : стат. зб. : у 2 ч. / за ред. О. Г. Осауленка ; відп. за вип. Н. С. Власенко ; Державна служба статистики України. – К. : ТОВ «Август Трейд», 2011. – Ч. 2. – 792 с.
79. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні : наук. доп. Луніна І. О. та ін. ; за ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної ; НАН України, ДУ "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". Київ : [б. в.], 2016. 69 с.
80. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 308 „Про схвалення Концепції реформування місцевих бюджетів” / Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс].
81. Романенко О. Р. Фінанси / О. Р. Романенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 312 с.
82. Савченко А. Г. Бюджет повної зайнятості та фіскальна політика / А. Г. Савченко, С. М. Соломенко // Фінанси України. – 2007. – №4. – С. 3 – 12.
83. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М.: Эксмо, 2007. – 960 с.
84. Соколовська А. М. Економічна функція держави та особливості її виконання в Україні / А. М. Соколовська // Економіка України. – 2008. – № 3. – С. 20 – 33.
85. [Станкус Т.](#) Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів : Швейцар.-укр. проект "Підтримка децентралізації в

Україні" DESPRO, Swiss resource Centre and consultancies for development Skat. Харків : Фактор, 2017. 126 с.

86. Становлення доктрини фінансової системи України: [Монографія] / ред.: С.І. Юрій; О.М. Десятнюк. – Терноп. нац. екон. ун-т. – Т.: Економічна думка, 2008. – 192 с.
87. Старостенко Г.Г. Національна економіка: навч. пос. – 2011. – 432 с.
88. Старостіна А.О. Економіка зарубіжних країн: [навчальний посібник] / [А.О. Старостіна, А.О. Длігач, Н.В. Богомаз]. – К.: Знання, 2009. – 454 с.
89. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – С. 26.
90. Стратегія розвитку фінансово-економічних та соціальних відносин: регіональний аспект : матеріали 3-го симпозіуму 11 листопада 2010 року, Харків : ХІФ УДУФМТ, 2010. – 510 с.
91. Тарасюк М. В., Малярчук О. В. Сучасний стан реалізації інноваційної політики України та її фінансове забезпечення. *Економіка та держава*. 2017. № 1. С.19–24.
92. Титарчук І. М. Бюджетний менеджмент : Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : Компринт, 2016. 331 с.
93. Токарева К. О. Структура бюджету: фінансово-правовий аналіз : монографія ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. 183 с.
94. Тропіна В.Б. Фінансові аспекти нової регіональної політики держави / В.Б. Тропіна, І.П. Адаменко // *Економічний вісник Переяслав-Хмельницького державного університету імені Григорія Сковороди*. – 2015. – Вип.26/2. – С. 392–397.
95. Україна у вимірі економіки знань / [В.М. Геєць, В.П. Александрова, Ю.М. Бажал, Д.П. Богиня, А.М. Гурій]; під ред. В.М. Геєць. – Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К.: Основа, 2006. – 588 с.
96. Українська економічна думка: Хрестоматія / упоряд. С. М. Злупко. — К.: Знання, 2007. — 695 с.

97. Управління бюджетним процесом : навч. посібник / Я. П. Квач, О. С. Редькін, І. Є. Чуркіна, С. В. Михайленко ; ред. та передумова Ф. О. Ярошенка. – К. : Зовнішня торгівля; УДУФМТ, 2010.
98. Управління державним бюджетом України: підручник / кол. авторів, ред. М. Я. Азарова]. – К. : Міністерство фінансів України, 2010. – 816 с.
99. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін; за наук. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2002. – 387 с.
100. Федосов В.М. Теорія фінансів / За ред. проф. В. М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
101. Финансы. 3-е изд., перераб. и доп / Под ред. Поляка Г.Б. – М.: Юнити. – 2010. – 703 с.
102. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / За ред. І. Я. Чугунова. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – 848 с.
103. Фінанси. Бюджет. Податки: національна та міжнародна термінологія: у 3-х томах / [В.Д. Базилевич, Л.Л., Міщенко, С.В. Науменкова, І.О. Лютий, А.А. Чухно та інші]; за ред. Т.І. Єфименко; Інститут економічних і міжнародних відносин НАНУ, ДННУ «Академія фінансового управління». - К., 2010. – 648 с.
104. Фінансова думка України [Текст] : у 3-х тт. Т.1. Монографія / П. І. Юхименко, С. В. Львовчкін, В. М. Федосов, С. І. Юрій ; за наук. ред. В.М. Федосова. – К. : Кондор ; Тернопіль : Екон. думка, 2010. – 687 с.
105. Фінансова думка України [Текст] : у 3-х тт. Т.2. Енциклопедія / С. В. Львовчкін, В. М. Федосов, С. І. Юрій, П. І. Юхименко ; за наук. ред. В.М. Федосова. – К. : Кондор ; Тернопіль : Екон. думка, 2010. – 584 с.
106. Фінансова думка України [Текст] : у 3-х тт. Т.3. Хрестоматія. Ч.1 / С. І. Юрій, С. В. Львовчкін, В. М. Федосов, П. І. Юхименко ; за наук. ред. В.М. Федосова. – К. : Кондор ; Тернопіль : Екон. думка, 2010. – 471 с.

107. Фінансова думка України [Текст] : у 3-х тт. Т.3. Хрестоматія. Ч.2 / С. І. Юрій, С. В. Львовчкін, В. М. Федосов, П. І. Юхименко ; за наук. ред. В.М. Федосова. – К. : Кондор ; Тернопіль : Екон. думка, 2010. – 734 с.
108. Чала Н.Д. Бюджетна система [Текст]: навч.посібник/ Н. Д. Чала, Л. В. Лазоренко. -К.: Знання, 2010. -223 с.
109. Чугунов І. Я. Бюджетний механізм регулювання економічного розвитку / Чугунов І. Я. – К. : НІОС, 2003. – 488 с.
110. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання / І. Я.Чугунов. – К. : НДФІ, 2005. – 259 с.
111. Чугунов І. Я. Фінансово-економічне прогнозування і планування / І. Я. Чугунов, Т. Г. Затонацька, А. В. Ставицький. – К. : ПоліграфКонсалтинг, 2007. – 312 с.
112. Чугунов І.Я. Бюджетна система в інституційному середовищі суспільства / І.Я. Чугунов, Л.В. Лисяк // Фінанси України. – 2009. – №11. – С. 3–11.
113. Чугунов І.Я. Інституційна архітектоніка бюджетної системи / І.Я. Чугунов // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 3–10.
114. Чугунов І.Я., Козарезенко Л.В. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу. *Вісник КНТЕУ*. 2017. № 3. С. 116–132.
115. Шаститко А. Бюджетный процесс в стратегиях социально-экономического развития (постановка проблемы) / А. Шаститко, М. Овчинников // Вопросы экономики. – 2008. – № 3. – С. 134 – 141.
116. Ящук В. В. Фінанси України: інституційні перетворення та напрями розвитку / за ред. І. Я. Чугунова. – К. : ДННУ АФУ, 2009. – С. 40–226.
117. Mcgee W. R. he Philosophy of Taxation and Public Finance / W. R. Mcgee. – Springer Verlag, 2003. 394 p.
118. Muzellec R. Finances Publiques / R. Muzellec ; Sirey, Coll. Intégral Concours. 14ème éd. 2006. 714 p.
119. Tanzi V., Scmiknecht L. Public Finances and Economic Growth in European Countries. *Fostering Economic Growth in Europe. Conference*

volume of the 31st Economics Conference of the Oestereichische Nationalbank. Vienna, 2003. P. 178–196.

120. Terrien G., Reynaud P., Reynaud Y. Finances publiques categories A et B. Edition 2009 cours, entrainement: Foucher, Coll. Concours Fonction publique, 2008. 384 p.
121. Кругман П. П. The return of Depression Economics : пер. с англ. Москва: Эксмо, 2009. 336 p.
122. Winston C. Evans, Jack Matzer, Kay Cecil Spearman, David W. Tees. Accounting as a Management Tool. *LGFM. Book 2*. Bratislava, 2000. 104 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

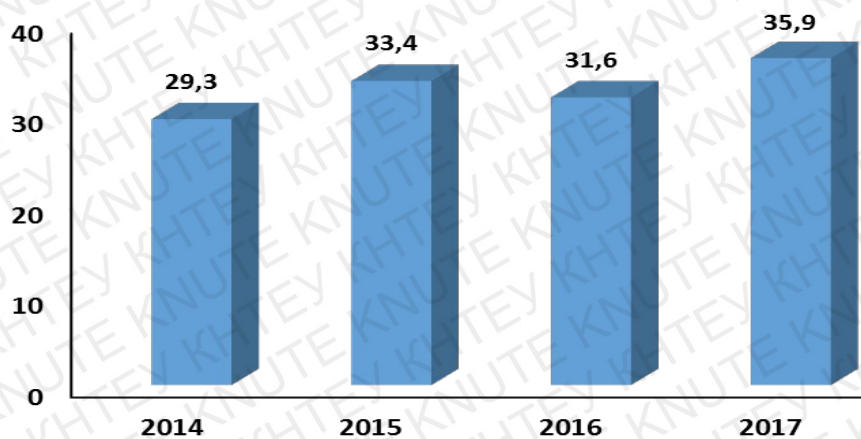

Рис. А.1. Частка перерозподілу ВВП через зведений бюджет за 9 місяців 2014-2017 років, %

Додаток Б

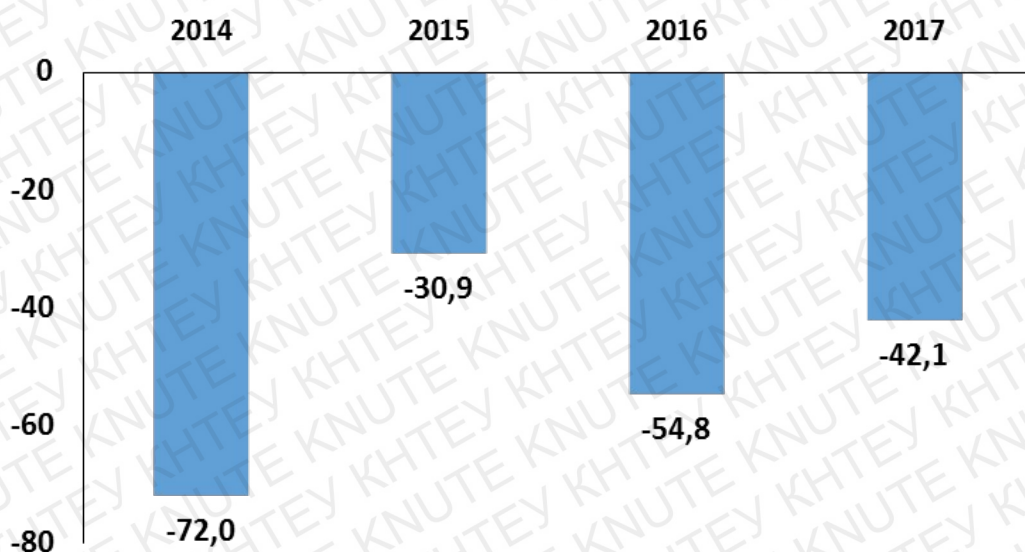

Рис. Б.1. Дефіцит зведеного бюджету, млрд.грн.

Додаток В

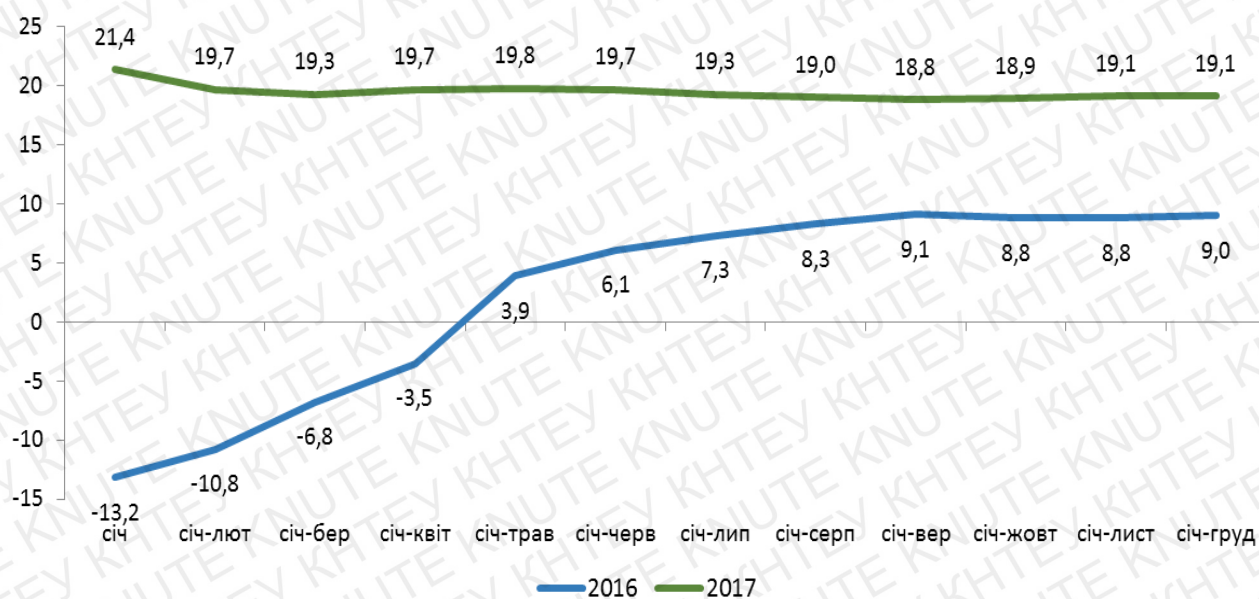

Рис. В.1. Зміна реальної заробітної плати, у % до відповідного періоду попереднього року

Додаток Д

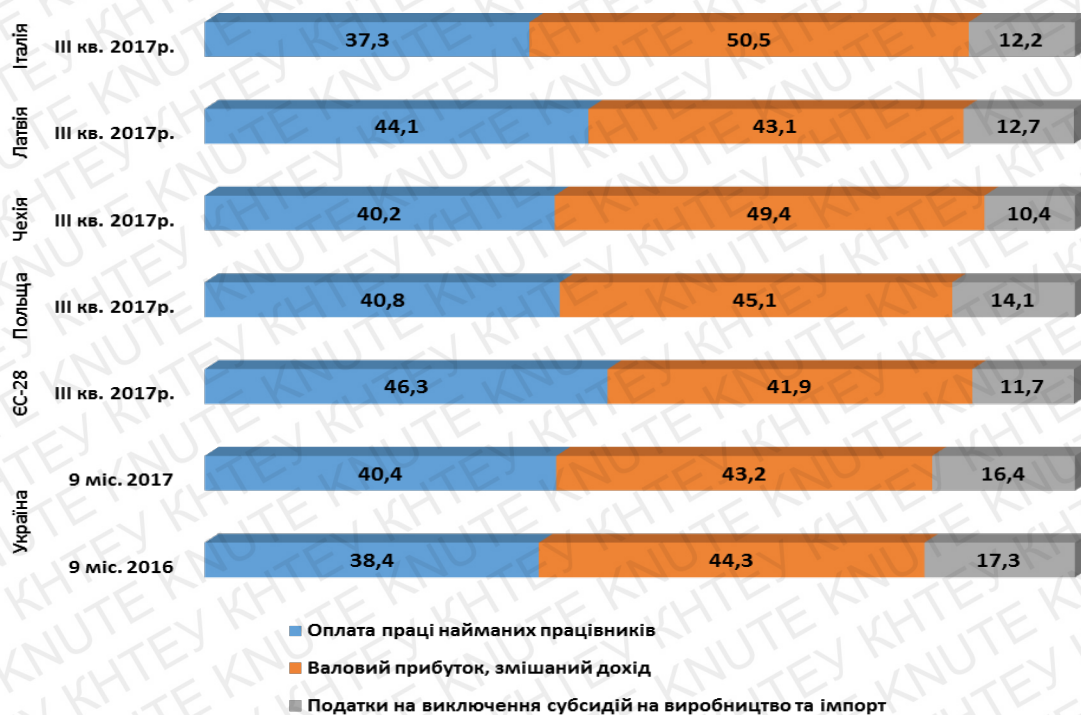

Рис. д.1. Структура ВВП за категоріями доходу, % до ВВП

Додаток Е

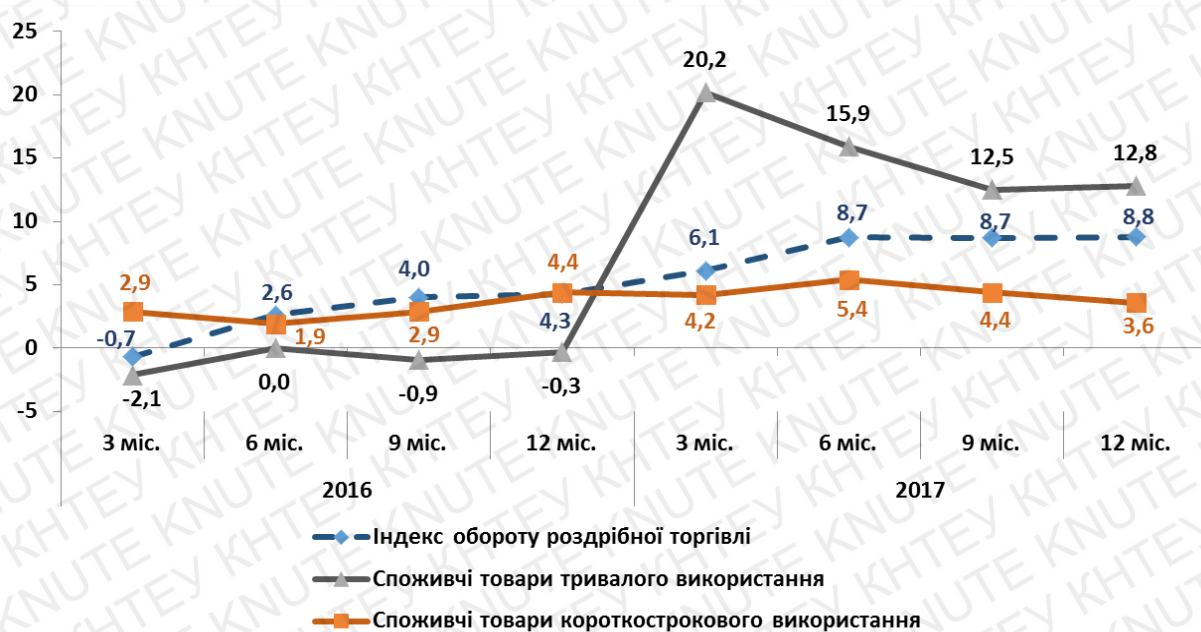

Рис. Е.1. Зміна обсягів роздрібної торгівлі та виробництва споживчих товарів, у % до відповідного періоду попереднього року

Додаток Ж

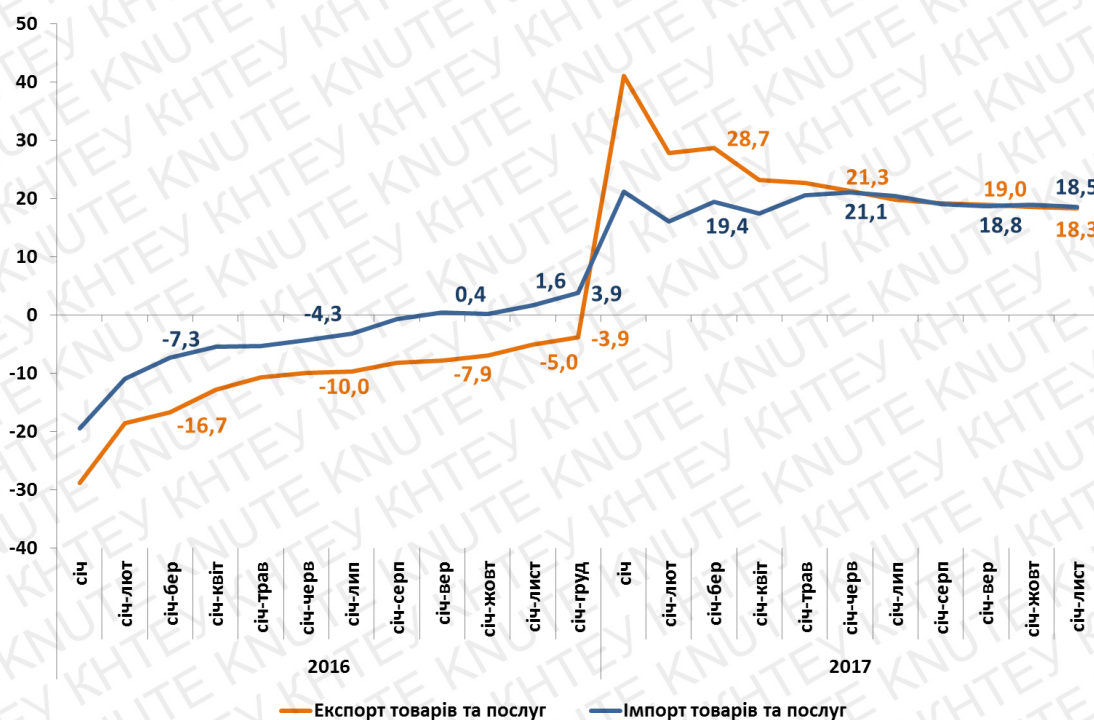

Рис. Ж.1. Зміна обсягів експорту товарів та послуг та імпорту товарів та послуг, у % до відповідного періоду попереднього року

Додаток 3

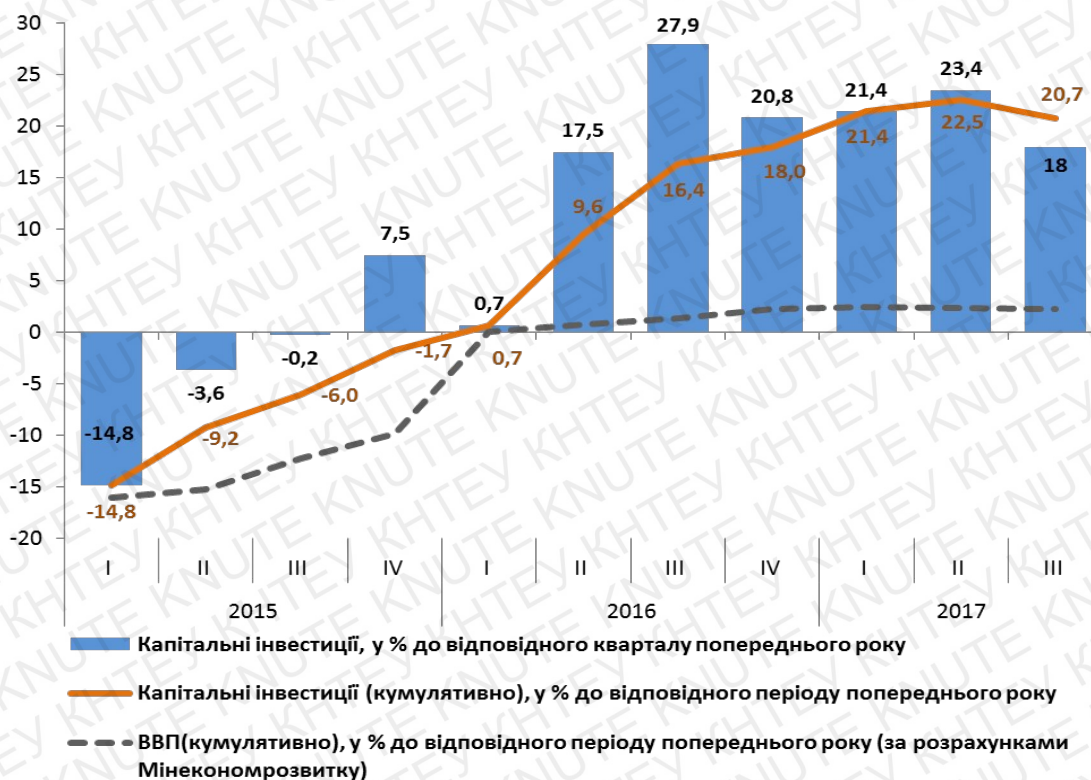

Рис. 3.1. Зміна капітальних інвестицій та ВВП

Додаток И

Встановлення мінімальної заробітної плати:

• з 1 січня 2018 р. у розмірі	3 723 гривні
• з 1 січня 2019 р. у розмірі	4 173 гривні
• з 1 січня 2020 р. у розмірі	4 425 гривень

Встановлення посадового окладу працівника і тарифного розряду Єдиної тарифної сітки:

• з 1 січня 2018 р. у розмірі	1 762 гривні
• з 1 січня 2019 р. у розмірі	1 921 гривню
• з 1 січня 2020 р. у розмірі	2 073 гривні